

Universell utforming av kulturlokaler

Sammenstilling av
kunnskap fra
kartlegginger,
rapporter og
brukererfaringer

Innhold

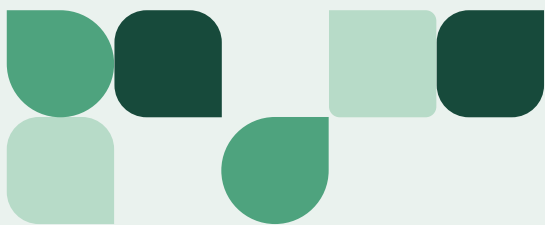
Innledning.....	3
1. Sammendrag	5
2. Metode for litteratursøk.....	9
3. Funn fra litteraturgjennomgangen	15
4. Skriftlige innspill/brukererfaringer.....	33
5. Vurderinger og anbefalinger.....	47
6. Vedlegg 1: Søk etter litteratur.....	57

Figurer

Figur 1: Prosentvis andel av byggene som er kartlagt i de ulike undersøkelsene som er vurdert å være enten universelt utformet eller tilgjengelig.....	21
--	----

Tabeller

Tabell 1: Kartleggingsverktøy	10
Tabell 2: Rapporter og andre kartlegginger.....	10
Tabell 3: Ytterligere informasjon fra den systematiske litteraturgjennomgangen.....	21
Tabell 4: Metode brukt i de identifiserte kartleggingene/rapportene for å innhente kunnskap om universell utforming	26
Tabell 5: Utfordringer og anbefalinger	29

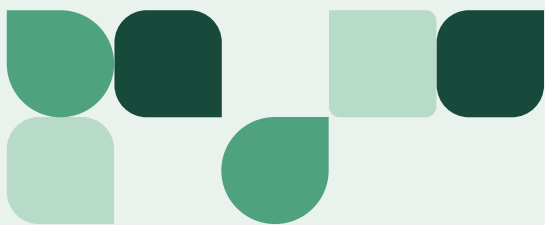
Innledning

På oppdrag fra Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD) har Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) og Kulturdirektoratet gjennomført et prosjekt for å sammenstille kunnskap om universell utforming av kulturlokaler.

Formålet med prosjektet har vært tredelt. For det første har vi sammenstilt relevant statistikk og annen kunnskap om temaet fra utvalgte kartleggingsverktøy, andre kartlegginger og fra offentlig tilgjengelige rapporter om universell utforming av kulturlokaler. Sammenstillingen er basert på en systematisk litteraturgjennomgang. For det andre har vi innhentet og systematisert kunnskap om hvordan manglende universell utforming kan skape/forsterke barrierer for deltakelse i kulturaktiviteter, samt konsekvensene av disse barrierene for personer med funksjonsnedsettelse. Denne kunnskapen bygger på funn fra litteraturgjennomgangen samt skriftlige innspill fra ni organisasjoner. Innspillene ble gitt Bufdir og Kulturdirektoratet i forbindelse med et innspillsmøte i regi av prosjektet. For det tredje har vi utarbeidet anbefalinger for hvordan arbeidet med universell utforming av kulturlokaler kan styrkes.

Rapporten er skrevet av Bufdir, med innspill fra Kulturdirektoratet, og er utarbeidet som et kunnskapsgrunnlag for KUDs arbeid med en ny strategi for kulturarenaer. Rapporten bør leses i lys av dette og sees i sammenheng med øvrig kunnskapsgrunnlag som er utviklet ifm. arbeidet med strategien. Dette gjelder blant annet notatet «Behovet for kulturlokaler. En kunnskapsoppsummering» utarbeidet av NIBR og kunnskapskartleggingen «Et kunnskapsgrunnlag til regjeringens arbeid med Kulturarenastrategi» fra Kulturrom.

I det følgende gir vi først et sammendrag av hovedfunnene fra rapportens kildemateriale. I kapittel 2 redegjør vi for metoden for den systematiske litteraturgjennomgangen, mens vi i kapittel 3 fremlegger sentrale funn fra de identifiserte kartleggingene og rapportene. I kapittel 4 oppsummerer vi de skriftlige innspillene som ble sendt Bufdir i forbindelse med innspillsmøtet om universell utforming av kulturlokaler. Avslutningsvis gir vi en overordnet vurdering av den samlede kunnskapen om universell utforming av kulturlokaler, og presenterer syv anbefalinger for hvordan innsatsen på området kan styrkes.

1. Sammendrag

I denne rapporten sammenstiller vi kunnskap om universell utforming av kulturlokaler fra 16 kartlegginger/rapporter og fra kartleggingsverktøyene *Bygg for alle* og *NKF IK Bygg*, samt fra *Kartverkets database om tilgjengelighet*. I tillegg presenter vi brukererfaringer om hva som er utfordringer for økt universell utforming av kulturlokaler, og hvordan manglende universell utforming av kulturlokaler påvirker deltagelse i kulturlivet for personer med funksjonsnedsettelse. Brukererfaringene ble gitt som skriftlige innspill i forbindelse med et innspillsmøte i regi av Bufdir og Kulturdirektoratet (se kapittel 4).

I notatet *Behovet for kulturlokaler. En kunnskapsoppsummering* (2026) påpeker By- og regionforskningsinstituttet NIBR at det er begrenset kunnskap om kulturlokalers beskaffenhet når det gjelder blant annet universell utforming. Denne rapporten bidrar til en viss grad til å redusere dette kunnskapshullet.

På overordnet nivå belyser litteraturgjennomgangen og brukererfaringene at mange kulturlokaler ikke er universelt utformet. En kartlegging gjennomført av Kulturalliansen viser for eksempel at av 2 667 rom fordelt på 1 748 arenaer/hus, er 51 % av rommene tilrettelagt for personer med nedsatt bevegelse, mens 14 % er tilrettelagt for personer med hørselsnedsettelse. Statistikk fra Kartverket viser at av 653 kartlagte kulturbyggs inngangspartier, er 54 av inngangspartiene vurdert som tilgjengelige, 275 som delvis tilgjengelige, og 271 som ikke tilgjengelige. 53 av byggene er ikke vurdert mtp. tilgjengelighet. Tall fra NKF IK Bygg viser at av 264 registrerte kulturbygg, er 56 universelt utformet. Av de registrerte kulturbyggene er 201 ikke kartlagt med tanke på universell utforming.

På spørsmål fra Kulturdirektoratet, oppgir blant annet 66 % av litteraturhus, kunstscener og kompanier (som mottar statlig finansiering) å ha universelt

utformede lokaler i 2024. Rambøll utførte i 2022 en kartlegging av universell utforming i norske museer. I en egenvurdering fra 1 til 10, der 10 var universelt utformet, oppga 295 museer i snitt en score på 4,8 på det fysiske miljøet. Når det kommer til bygningsmasse, oppga museene en gjennomsnittlig score på 4.3.

I forbindelse med Oslo Economics sin gjennomgang av desentralisert ordning for kulturbygg, ble en rekke kulturorganisasjoner spurt om deres øvingslokaler og fremføringsarenaer er tilgjengelige med hensyn til universell utforming. Av kulturorganisasjonene som svarte på spørreundersøkelsen, oppga 58 % at de er helt enige i at deres øvingslokaler er tilgjengelige med hensyn til universell utforming. I samme undersøkelse svarer 67 % av kulturorganisasjonene at fremføringsarenaene er tilgjengelige.

Samtidig er det viktig å presisere at litteraturgjennomgangen vår viser at den eksisterende statistikken og kunnskapen om universell utforming av kulturlokaler i Norge er fragmentert og til dels mangelfull. Selv om det er gjennomført flere kartlegginger og studier på området, varierer disse betydelig når det gjelder blant annet formål, bruk av definisjoner og begreper, og kartleggingsmetoder.

Fra litteraturgjennomgangen ser vi en mangel på direkte sammenlignbare kartlegginger av universell utforming av kulturlokaler (se også Proba, 2023 og NIBR, 2026). Vi understreker at det ikke finnes en samlet, nasjonal oversikt over kulturlokaler, med informasjon om hvorvidt disse lokalene er universelt utformet. På bakgrunn av tilgjengelig informasjon kan vi ikke i denne rapporten presentere et samlet anslag over hvor mange kulturlokaler i Norge som oppfyller krav eller kriterier for universell utforming. Rapporten gir derfor kun et delvis bilde av tematikken.

Litteraturgjennomgangen gir oss noe innsikt i hvilke typer bygg som benyttes som kulturlokaler, samt om lokalene hovedsakelig benyttes til kulturproduksjon eller til fremvisning av kunst og kultur. Flere av de største nasjonale kartleggingene gir informasjon om hvor i landet de kartlagte kulturlokalene befinner seg. Samtidig kan vi ikke konkludere med hvor i Norge de største utfordringene knyttet til manglende universell utforming av kulturlokaler er.

Litteraturgjennomgangen peker på ulike *utfordringer* og *barrierer*. Noen kartlegginger/rapporter peker på utfordringer som vanskeliggjør det å gjennomføre tiltak for universell utforming i kulturlokaler. Her fremheves blant annet økonomiske utfordringer, utfordringer knyttet til kompetanse, eierskap og regelverk, samt behovet for flere kartlegginger. Kartlegginger/rapporter peker også i ulik grad på barrierer i byggenes utforming som vanskeliggjør deltagelse i kulturlivet. Her trekkes blant annet fram mangel på HC-toalett, teleslynge og universelt utformede inngangspartier.

I rapporten ser vi også på hvilke konsekvenser manglende universell utforming av kulturlokaler har for deltagelse i kulturlivet. Denne kunnskapen bygger i hovedsak

på brukererfaringene vi har innhentet. Innspillene understreker at manglende universell utforming av kulturlokaler direkte påvirker muligheten for deltakelse i kulturlivet for personer med funksjonsnedsettelse, både som publikummere og som utøvere. Eksempelvis løfter flere av innspillene at manglende universell utforming av kulturlokaler øker risikoen for at personer med funksjonsnedsettelse ikke kan delta på kulturrangementer som publikum, og for at flere ikke får muligheten til å utvikle og utøve sine kunstneriske talenter. Flere av innspillene peker samtidig på at deltagelse i kulturaktiviteter er viktig med tanke på fellesskap, livskvalitet og sosial tilhørighet. Dette gjør at universell utforming av kulturlokaler også er av betydning i et samfunnsperspektiv.

Innspillene peker på at konsekvensene av manglende universell utforming ikke bare berører enkeltpersoner, men også kulturlivet som helhet. Når personer med funksjonsnedsettelse møter barrierer for deltakelse i kulturaktiviteter, risikerer kultursektoren å gå glipp av varierte perspektiver, erfaringer og talenter. Dette kan svekke mangfoldet i kulturlivet, både når det gjelder hvem som deltar, hvem som skaper kunst- og kulturuttrykk, og hvilke historier og erfaringer som blir representert. Som litteraturgjennomgangen, peker innspillene på ulike årsaker til hvorfor kulturlokaler ikke er universelt utformet. Eksempelvis trekker innspillene her frem blant annet økonomiske barrierer, utfordringer knyttet til hvem som eier kulturlokaler, og manglende kunnskap og kompetanse om universell utforming blant ulike aktører som bygger og forvalter kulturlokaler.

Med utgangspunkt i funn fra litteraturgjennomgangen og de skriftlige innspillene fremsetter vi syv anbefalinger knyttet til det videre arbeidet med universell utforming av kulturlokaler, se under. Anbefalingene presenteres nærmere i kapittel 5.

1. I pågående vurderinger av hvordan en best kan innrette støtte- og tilskuddsordninger for kulturarenaer, bør en også inkludere hensyn til universell utforming.
2. Gjennomføre flere og mer dekkende lokale kartlegginger av universell utforming av kulturlokaler.
3. Regelmessig innhente nasjonalt sammenlignbare data for å kunne måle utvikling av universell utforming av kulturlokaler over tid.
4. Inkludere spørsmål om hvordan (manglende) universell utforming påvirker deltagelse i kulturlivet i undersøkelser/forskningsprosjekter om bruk av kulturlokaler/arenaer.
5. Utrede muligheten for å utvikle en samlet oversikt over eksisterende ressurser om universell utforming av kulturlokaler.
6. Legge til rette for brukermedvirkning.
7. Øke tilgjengeligheten til informasjon om universell utforming av kulturlokaler.

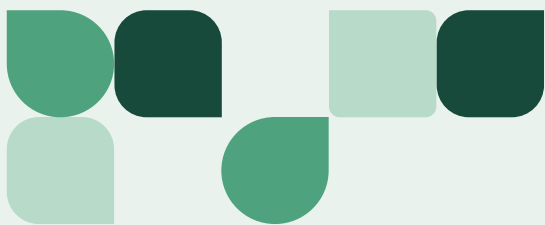
Omtale av universell utforming av kultur(lokal)er i utvalgte stortingsmeldinger og offentlige utredninger.

Stortingsmeldingen *Oppleve, skape, dele. Kunst og kultur for alle* (Meld. St. 18, 2020-2021) identifiserer og diskuterer en rekke hindringer for barn og unges likestilte deltakelse i kunst og kultur. Meldingen viser blant annet til BUSK-rapporten («Barn og unges stemmer – kunst og kultur») som peker på viktigheten av «universell utforming slik at barn og unge med funksjonsnedsetjingar kan delta, både i kulturaktivitetar og i kunst- og kulturopplevingar» (s. 53). Samtidig trekker meldingen fram at lokalene som det frivillige kulturlivet har til rådighet, som skolebygg og samfunnshus, ofte mangler universell utforming.

Den offentlige utredningen *På høy tid. Realisering av funksjonshindredes rettigheter* (NOU 2023: 13) understreker at «[e]t samfunn uten barrierer er en forutsetning for at vi alle skal kunne delta i utdanning, arbeidsliv, kultur, fritid og sosialt liv. For funksjonshindrede borgere er universell utforming helt avgjørende for å få oppfylt menneskerettighetene» (s. 40). Utredningen trekker blant annet frem at «[b]arn og unge kan møte ulike barrierer for å delta i kulturliv. Det kan være fysisk utilgjengelighet (for eksempel manglende universell utforming av gamle institusjonsbygg og på kulturskoler) eller transportutfordringer» (s. 106).

Stortingsmeldingen *Kultur, inkludering og deltaking* (Meld. St. 10, 2011 – 2012). viser til hvordan ulike kulturinstitusjoner har jobbet med universell utforming. I stortingsmeldingen blir det blant annet påpekt at «[u]niversell utforming er ofte ein føresetnad for å kunne ta del i kultur- og samfunnsliv, men er ikkje alltid tilstrekkeleg. Ekstra tilrettelegging kan vere naudsynt» (s. 66).

Vi viser også til artikkel 30 i FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) *Deltakelse i kulturliv, fritidsaktiviteter, fornøyer og idrett*. Her står det blant annet at mennesker med nedsatt funksjonsevne har rett til å delta i kulturlivet på lik linje med andre. Artikkelen viser til at partene skal treffe alle hensiktsmessige tiltak for å sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne har tilgang til blant annet steder som tilbyr kulturell framføring eller kulturelle tjenester, slik som teatre, bibliotek og museer.

2. Metode for litteratursøk

For å identifisere kartlegginger og studier om universell utforming av kulturlokaler, gjennomførte vi et systematisk litteratursøk. Det ble innledningsvis gjennomført søk med søkestrenger i utvalgte vitenskapelige databaser, herunder Web of Science og Scandinavian University Press (SCUP). Søket ble avgrenset til publikasjoner fra perioden 2016–2026 og til studier gjennomført i en norsk kontekst. Videre ble søket tematisk avgrenset til forskning og kartlegginger som i større eller mindre grad fremla kvalitativ eller kvantitativ kunnskap om universell utforming av kulturlokaler. Søket i forskningsdatabasene ga ingen treff. Se vedlegg 2 for mer informasjon om søket.

Dernest gjennomførte vi søk etter grålitteratur i Google ved bruk av de samme søkestrengene. Dette søket identifiserte flere relevante rapporter og kartlegginger. I tillegg ble det foretatt gjennomgang av referanselister i relevante publikasjoner for å identifisere ytterligere kilder, såkalt *snøballing*.

Etter gjennomgangen vurderte vi flere rapporter og kartlegginger som ikke relevante for prosjektet, ettersom de enten ikke omhandlet universell utforming, eller ikke eksplisitt hadde som mål å kartlegge kulturlokaler.

Videre sendte vi ut en henvendelse til alle kommunene som er medlem i KS sitt nettverk for universell utforming. I henvendelsen spurte vi om kommunene kunne sende oss kartlegginger og/eller studier de hadde gjennomført (eller visste om) om universell utforming av kulturlokaler.

Tabell 1 og 2 gir en oversikt over de ulike kartleggingsverktøyene, kartleggingene og rapportene som vi har identifisert og vurdert som relevante for dette prosjektet. Til sammen har vi hentet ut relevant statistikk fra tre kartleggingsverktøy. Videre

har vi identifisert 11 rapporter og kartlegginger som selv samler inn informasjon om universell utforming/tilgjengelighet av kulturlokaler. I tillegg har vi identifisert fem rapporter som sammenstiller og/eller analyserer funn fra eksisterende kartlegginger av universell utforming i kulturlokaler, men som ikke innhenter egne primærdata.

I kolonnen lengst til høyre i tabell 1 og 2 angir vi koder for de ulike kildene. I rapporten viser vi hovedsakelig til disse kodene når vi omtaler kildene.

Tabell 1: Kartleggingsverktøy

Tittel	Utgiver	År	Kode
Kartverkets database for tilgjengelighet	Kartverket	Løpende	K1
NKF IK Bygg	NKF	Løpende	K2
Bygg for alle	Statsbygg	Løpende	K3

Tabell 2: Rapporter og andre kartlegginger

Tittel	Utgiver	År	Kode
Behovet for kulturlokaler. En kunnskapsoppsummering.	By- og regionforskningsinstituttet NIBR	2026	R1
Kulturarenaer i Norge - Samlerapport etter kartlegging av 98 kommuner (2017 - 2025)	Kulturalliansen	2025	R2
Kulturens tilstand 2024 – tilgjengelighet	Kulturdirektoratet	2025	R3
Gjennomgang av Desentralisert ordning for kulturbygg	Oslo Economics	2025	R4
Kunnskapsgrunnlag kulturarenaer i Vestland	Vestland fylkeskommune	2025	R5
Atelierer for alle? En kartlegging av universell utforming og tilgjengelighet for Oslo Open	Fafo	2025	R6
Har kulturfrivilligheten rom for alle?	Telemarksforskning	2024	R7
Kulturminner for alle? Universell utforming og kartlegging av fredete omgivelser	Universell utforming AS	2024	R8

Akustikken kunne vært bedre, men huset er iallfall tilgjengelig	Telemarksforskning	2024	R9
Bedre universell utforming (UU) av folkebibliotek i Viken	Viken fylkeskommune	2023	R10
Folkebibliotek i Viken	Universell utforming AS	2023	R11
Tilgjengelige Kunstnerskap. Et kunnskapsprosjekt om kunstnere med funksjonsnedsettelse i Norge	Kulturdirektoratet	2023	R12
Tilstandsrapport om universell utforming i Vestland	Proba	2023	R13
Kartlegging av status og arbeidet med universell utforming i norske muséer	Rambøll	2022	R14
Oslos kulturelle infrastruktur	Oslo kommune, kulturetaten	2019	R15
Atelierundersøkelsen. Ateliersituasjonen i Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Tromsø	Telemarksforskning	2014	R16

2.1 Analyse

Vi har gjennomført en forenklet tematisk analyse av de inkluderte kartleggingene/rapportene. Analysen bygger på en systematisk gjennomgang av kildematerialet med sikte på å identifisere relevant statistikk, mønstre og sentrale temaer og problemstillinger som er relevante for prosjektet. Som del av den forenklete tematiske analysen har vi hentet ut (hvor tilgjengelig) og systematisert følgende informasjon fra de inkluderte rapportene og kartleggingene:

- Geografisk nedslagsfelt
- Årstall for gjennomføring av studien
- Hvilke fysiske kvaliteter ved byggene som er undersøkt
- Kartleggingsverktøy som er benyttet
- Type bygg som er kartlagt
- Type kulturaktivitet som lokalene benyttes til
- Begrepsbruk knyttet til universell utforming

- Identifiserte barrierer i byggenes fysiske forhold
- Foreslåtte tiltak og anbefalinger
- Henvisninger til relevante veiledere og ressurser
- Dokumenterte resultater knyttet til universell utforming

Prosjektet har hatt som formål å gi en overordnet framstilling av kunnskapsstatus på feltet. Vi legger i denne rapporten derfor vekt på å synliggjøre hovedfunnene i de enkelte studiene, fremfor en fullstendig gjengivelse av samtlige resultater fra kildematerialet. For nærmere detaljer vises det til de opprinnelige kildene.

2.2 Avgrensninger

Av hensyn til prosjektets omfang har det vært nødvendig å foreta en rekke avgrensninger.

1. Kulturlokaler omfatter et vidt spekter av bygg, herunder kulturhus, samfunnshus, grendehus og ungdomshus, samt skoler, bibliotek, kirker og museer (se NIBR, 2026). I dette prosjektet har vi kun inkludert rapporter og kartlegginger som eksplisitt har hatt som formål å belyse universell utforming av kulturlokaler, enten som hovedtema eller som en del av et bredere analyseformål. Kartlegginger av lokaler som i prinsippet kan benyttes til kulturformål, men hvor universell utforming ikke inngår som et uttalt tema, er ikke inkludert. Vi har heller ikke inkludert kartlegginger av lokaler som kan benyttes til kulturformål, men som ikke eksplisitt påpeker at lokalene benyttes til nettopp kulturell virksomhet.
2. Rapporten omhandler universell utforming av fysiske/bygde kulturlokaler. Kunnskap om universell utforming av digitale og utendørs kulturarenaer er dermed ikke omfattet av dette prosjektet. Universell utforming av digitale løsninger, informasjonstilgang, billettsystemer og andre ikke-fysiske forhold omtales kun i den grad de er berørt i de inkluderte kildene/skriftlige innspillene.
3. Den systematiske litteraturgjennomgangen omfatter kun norske studier og kartlegginger. Relevant internasjonal forskning er ikke kartlagt.
4. For å begrense prosjektets omfang, har vi kun inkludert kartlegginger som kartlegger universell utforming av to eller flere kulturlokaler.
5. Vi vurderer ikke kostnader eller samfunnsøkonomiske konsekvenser knyttet til gjennomføring av tiltak for universell utforming av kulturlokaler.

6. Gitt prosjektets rammer har vi ikke gjennomført et eget systematisk litteratursøk etter forskning om barrierer for deltakelse i kulturaktiviteter. Dette innebærer at prosjektet ikke gir en fullstendig kartlegging av eksisterende forskning på dette området. Rapportens kunnskapsgrunnlag om barrierer for deltagelse bygger primært på innsikt fra de skriftlige innspillene.
7. Vi har ikke gjennomført en kvalitetsvurdering av de inkluderte studiene og kartleggingene. Sammenstillingen gir således en oversikt over tilgjengelig kunnskap, men innebærer *ikke* en vurdering av kvaliteten på de enkelte kildene.

2.3 Sentrale begreper

2.3.1 Kulturlokale

I denne rapporten benytter vi definisjonen av begrepet kulturlokaler som fremsettes i notatet *Behovet for kulturlokaler – en kunnskapsoppsummering*: «[Et kulturlokale er] alle rom der det utøves kulturell virksomhet, som eksempelvis skoler, samfunnshus eller andre forsamlingshus, kulturhus, bydelshus, bibliotek eller andre lokaler innendørs» (NIBR, 2026, s. 4).

I notatet viser NIBR til at det brukes ulike definisjoner av kulturlokaler i den litteraturen som er gjennomgått. NIBR konkluderer med at «[d]et er behov for klare definisjoner på hva et kulturlokale eksempelvis er. Hva skal fanges opp av begrepet og hva skal utelates. Dette er viktig for å kunne sammenligne data over tid» (2026, s. 20).

2.3.2 Universell utforming

Det finnes ulike definisjoner av universell utforming. Kjernen i dem er at universell utforming handler om å utforme omgivelsene på en måte som ivaretar hele befolkningens variasjon i funksjonsevne, inkludert behovene til personer med funksjonsnedsettelse (se Bufdir.no).

FN-konvensjonen for likestilling av personer med funksjonsnedsettelse (CRPD) definerer universell utforming som:

[...] utforming av produkter, omgivelser, programmer og tjenester på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpassing og en spesiell utforming. Universell utforming skal

ikke utelukke hjelpemidler for bestemte grupper av mennesker med nedsatt funksjonsevne når det er behov for det (Departementene, 2021, s. 14)¹.

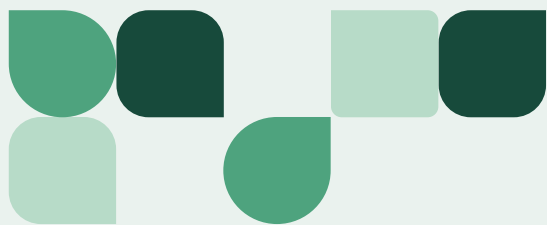
I Likestillings- og diskrimineringsloven er universell utforming definert på følgende måte:

Med universell utforming menes utforming eller tilrettelegging av hovedløsningen i de fysiske forholdene, inkludert informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT), slik at virksomhetens alminnelige funksjoner kan benyttes av flest mulig, uavhengig av funksjonsnedsettelse (ibid.).

På innspillsmøtet ble det understreket av flere at begrepene universell utforming og tilgjengelighet ikke nødvendigvis peker på det samme. Det ble diskutert at tilgjengelighet kan handle om at mennesker får tilgang til f.eks. et kulturlokale ved bruk av særskilte løsninger eller tilpasninger. Universell utforming innebærer derimot at hovedløsningen, f.eks. at inngangspartiet til et kulturlokale, er utformet slik at flest mulig kan bruke den.

I denne rapporten presiserer vi, så langt det lar seg gjøre, hvordan de ulike kartleggingsverktøyene, kartleggingene og øvrige studiene forstår og operasjonaliserer begrepene *universell utforming* og *tilgjengelighet* (se kapittel 3). Når vi omtaler funn fra de ulike kartleggingene og rapportene, benytter vi de samme begrepene som brukes i kildematerialet. Det innebærer at både *tilgjengelighet* og *universell utforming* brukes i sammenstillingen av funnene fra litteraturgjennomgangen. En nærmere vurdering av begrepsbruken i kildematerialet gis i kapittel 5.

¹ Regjeringens handlingsplan *Bærekraft og like muligheter – et universelt utformet Norge (2021 – 2025)*.

3. Funn fra litteraturgjennomgangen

I dette kapitlet presenterer vi funnene fra den systematiske litteraturgjennomgangen. Vi innleder med en oppsummering av hovedfunnene fra kartleggingene og rapportene om universell utforming av kulturlokaler. Deretter beskriver vi kartleggingenes og rapportenes geografiske nedslagsfelt, hvilke typer kulturlokaler som er undersøkt, og om de kartlagte lokalene brukes til fremvisning eller produksjon av kunst og kultur.

Videre gjennomgår vi metodene som er brukt for å kartlegge universell utforming av kulturlokaler, herunder hvilke fysiske kvaliteter ved lokalene som er undersøkt. Kapitlet avsluttes med en oppsummering av funn i litteraturen som omhandler utfordringer knyttet til det å gjennomføre tiltak for universell utforming av kulturlokaler. Her oppsummerer vi også sentrale anbefalinger som fremsettes i kildematerialet knyttet til hvordan arbeidet med universell utforming i kulturlokaler kan styrkes.

Det er viktig å understreke at det ikke eksisterer en samlet oversikt over kulturlokaler, med tydelig informasjon om hvorvidt disse lokalene er universelt utformet. Innenfor rammene av dette oppdraget er det derfor ikke mulig å gi et fullstendig bilde av status for universell utforming av kulturlokaler. Vi viser ellers til NIBR-notatet *Behovet for kulturlokaler. En kunnskapsoppsummering* for en nærmere beskrivelse av kulturlokaler, utover det som omhandler universell utforming.

3.1 Hovedfunn

Under presenteres hovedfunnene fra de ulike kartleggingene/rapportene som vi identifiserte via den systematiske litteraturgjennomgangen. Vi fremlegger kun funn fra studiene/kartleggingene som selv innhenter data om universell utforming av kulturlokaler, eller som gjør egne analyser av data innhentet av andre. Gitt at vi ikke kan sammenligne funnene fra de ulike kartleggingene/rapportene direkte, presenterer vi funnene punktvis. Figur 1 gir en visuell fremstilling av den prosentvise andelen av byggene/rommene som er vurdert å være enten universelt utformet eller tilgjengelige i de kartleggingene/rapportene som har et utvalg på mer enn 10 bygg.

K1 (Kartverket): Kartverket har utviklet et kartleggingsverktøy for å registrere tilgjengelighet i uteområder og inngangspartier. Kartleggingen av inngangspartier består av 14 kriterier, som hver blir vurdert som enten tilgjengelig (grønn), delvis tilgjengelig (gul) eller ikke tilgjengelig (rød). Et inngangsparti vurderes som tilgjengelig om alle 14 kriteriene lysettes som grønne.

Kartleggingen av inngangspartier omfatter egenskaper som bl.a. framkomst til selve inngangen, dørbredde, terskelhøyde, dørtype og tilgjengelighet av døråpner. Statistikk fra Kartverket viser at inngangspartier til 653 kulturbygg er kartlagt ved bruk av Kartverkets metode. Av de kartlagte byggene er 54 vurdert som tilgjengelige, 275 som delvis tilgjengelige, mens 271 er vurdert som ikke tilgjengelige. 53 av byggene er ikke vurdert med tanke på tilgjengelighet.

K2 (NKF IK Bygg): I NKF IK bygg er det registrert 264 kulturbygg, hvorav 63 er kartlagt for universell utforming. Av disse byggene oppgis 56 å være universelt utformet, mens 7 oppgis å ikke være universelt utformet.

I NKF IK Bygg er kartleggingen av hvorvidt et bygg er universell utforming basert på egenvurderinger. Spørsmålene knyttet til universell utforming, totalt syv, er registrert med svartype «opplevd tilstand», gitt som tilstandsgrad (TG) på en skala fra 0–3, der TG 0 er best (ingen avvik) og TG 3 er dårligst (store avvik). For å kunne rapportere på hvorvidt et bygg er universell utformet, har NKF definert en terskelverdi: bygg som i gjennomsnitt har en vurdering over 1,5 på de aktuelle UU-spørsmålene, klassifiseres som «Ikke UU». Bygg med snitt på 1,5 eller lavere regnes som universelt utformet.

K3 (Statsbygg): *Bygg for alle* er et digitalt verktøy utviklet og eid av Statsbygg for registrering og forvaltning av universell utforming i alle deres arbeids- og

publikumsbygg. Gjennom *Bygg for alle* sin publikumsvisning, kan innbyggerne selv sjekke universell utforming i hvert bygg, fra inngang til de ulike besøksrommene.

Gjennom å svare på en rekke ulike spørsmål, måler verktøyet universell utforming fra ankomsten til bygget og helt inn til de ulike besøksrommene. Noen av hovedområdene som kartlegges med tanke på universell utforming er uteareal og adkomst, inngangsparti og sanitæranlegg. Statsbygg rapporterer om at flere kommuner, fylkeskommuner og andre offentlige institusjoner bruker *Bygg for alle*. Statsbygg har selv brukt verktøyet til å kartlegge og utbedre bla. 95 kulturbygg i perioden 2011 – 2025.

R2 (Kulturalliansen, 2025): Kulturalliansens kartlegging innhenter informasjon om hvorvidt kulturlokaler er tilgjengelig for personer med bevegelseshemming og for hørselshemmede. Dette gjøres ved å innhente informasjon om følgende forhold i rommene som er kartlagt: dørbredde, HC-toalett, trappefri adgang og tilgang til teleslynge. Per august 2024 hadde Kulturalliansen kartlagt 2667 rom i 1748 «hus». Kartleggingen viser at 51% av rommene «er fullt tilrettelagt i form av trappefri adgang, brede nok dører for å komme inn med for eksempel rullestol, og HC-toalett» (s. 25). Av de kartlagte rommene, hadde 14% av rommene hørselsteknisk utstyr (teleslynge).

R3 (Kulturdirektoratet, 2024): Kulturdirektoratet mottar årlig rapportering fra statlig finansierte kulturvirksomheter. I rapporteringen oppgir virksomhetene om lokalene deres er universelt utformet. Andel kulturvirksomheter som selvrapporterte at de hadde universelt utformede lokaler i 2024 var 79 % blant musikk- og scenekunstinstitusjoner; 66 % blant organisasjoner og kompetansesentre med mer; og 66 % blant litteraturhus, kunstscener og kompanier med mer. Kulturdirektoratet presiserer at «[t]allene bygger på selvrapportering med et ja-nei-spørsmål, uten operasjonaliserte kriterier for hva universell utforming innebærer. Derfor antar vi at svarene preges av høy måleusikkerhet og lav validitet» (s. 93).

R4 (Oslo Economics, 2025): I en gjennomgang av tilskuddsordningen «Desentralisert ordning for tilskudd til kulturbygg/kulturarenaer» gjennomførte Oslo Economics en spørreundersøkelse blant kulturorganisasjoner. Spørreundersøkelsen ble distribuert via overordnede kulturorganisasjoner innenfor

det profesjonelle og frivillige kulturfeltet, som videresendte undersøkelsen til sine medlemsorganisasjoner. 331 besvarte undersøkelsen.

I spørreundersøkelsen baseres spørsmålene om universell utforming seg på egenrapportering: organisasjonene bes om å oppgi hvorvidt øvingsarenaer og fremføringsarenaer er universelt utformede, på en fempunktsskala fra helt enig til helt uenig. 58 % oppgir at de er enig eller helt enig i at øvingsarenaene er universelt utformet, mens 67 % oppgir tilsvarende for fremføringsarenaer. Det presiseres ikke i spørreskjemaet hva som menes med universell utforming.

R6 (Fafo, 2025): I en spørreundersøkelse sendt til kunstnere som hadde deltatt på Oslo Open, en årlig kunsthøstfestival der kunstnere åpner atelierene sine for publikum, oppga kunstnerne blant annet følgende informasjon om lokalene sine:

- 36 % rapporterte at toaletter for personer med funksjonsnedsettelse mangler i atelierene.
- 67 % rapporterte at heis ikke er tilgjengelig.
- 61 % svarte at tersklene i atelierene skaper problemer for fremkommelighet.

Samtidig er det verdt å merke seg at det i spørreundersøkelsen var gjennomgående mange som svarte «vet ikke» på spørsmålene.

I tillegg ble 10 atelier i Oslo kartlagt i henhold til en trafikklysskala, der grønt signaliserte at atelierene oppfylte grunnleggende krav til universell utforming og tilgjengelighet, gult at de var delvis tilrettelagt og rødt at det var betydelige mangler. Fire parametere ble vektlagt for å kartlegge universell utforming/tilgjengelighet: kollektivtransport, utendørs tilgjengelighet, innendørs tilgjengelighet og sikkerhetstiltak. Ingen av de kartlagte atelierene oppnådde grønt, fem kom på gult, og fem på rødt.

R7 (Telemarksforskning, 2024): Telemarksforskning gjennomførte en analyse av Kulturalliansens innsamlede data med tanke på universell utforming – se R2. Her ser Telemarksforskning på sammenhenger mellom universell utforming og byggenes alder, kulturaktiviteter som finner sted i lokalene, byggenes eier og hva bygget opprinnelig ble brukt til. Blant annet finner Telemarksforskning at kulturlokaler som er private eide, eller eid av organisasjoner, kommer dårligst ut med tanke på universell utforming. De finner også en sammenheng mellom byggeår og hvorvidt lokalene er tilrettelagt for personer med nedsatt bevegelse og/eller og hørsel. Generelt er tilretteleggingen bedre desto nyere byggene er. Samlet sett mener Telemarksforskning at funnene viser at frivillighetens kulturrom

må forbedres betydelig mtp. universell utforming for å oppnå viktige mål Norge har satt.

R8 (Universell utforming AS, 2024): I en kvalitativ kartlegging av to kulturminner, Fetsund lenser og Munch hus og hage, pekes det på flere utfordringer mtp. universell utforming. Eksempler inkluderer utfordringer for personer som bruker rullestol, og utfordringer for personer med nedsatt hørsel og/eller syn.

R9 (Telemarksforskning, 2024): Telemarksforskning gjennomførte en analyse av Kulturalliansen sine innsamlede data om kulturlokaler (se R2), særlig med tanke på hvordan rommene fungerer for kulturfrivilligheten. Samtidig som undersøkelsen viser dårlig tilgjengelighet for rullestolbrukere og for hørselshemmede (som også rapportert i R2 og R7), så oppgir bare 4 % av brukerne at universell utforming er noe som «fungerer dårlig med rommet for dere».

R10 (Viken fylkeskommune, 2023): I en spørreundersøkelse besvart av 52 bibliotekansatte i Viken fylkeskommune, der hver respondent representerte et bibliotek/avdeling, fremkommer det blant annet at:

- 10 av 52 respondenter oppgir at hovedinngangspartiet ikke er utformet slik at alle kan komme seg enkelt inn i bygget.
- 14 av 52 respondenter oppgir at personer med rullestol/rullator/stor barnevogn ikke kan komme til alle bibliotekets arealer for besøkende.
- 21 av 52 respondenter oppgir at personer med rullestol/rullator/stor barnevogn ikke kan komme til alle bibliotekets arealer for ansatte.

R11 (Universell utforming AS, 2023): Universell utforming AS gjorde en kvalitativ vurdering av universell utforming i tre biblioteker i Viken i henhold til fire ulike tilstandsgarder, fra grønn til rød. Vurderingen tok utgangspunkt i standarden NS3424:2012. De fant eksempler på god universell utforming, men påpekte også mangler i alle tre bibliotekene. Ett av bibliotekene ble lyssatt til gult, ett ble lyssatt til oransje, og ett ble lyssatt til rødt.

R12 (Kulturdirektoratet, 2023): I en kartlegging av hvordan det er å utdanne seg og jobbe som kunstner med funksjonsnedsettelse i Norge, ble 19 kunstnere

intervjuet. Manglende universell utforming blir gjennomgående omtalt som en barriere for både utdanning og for deltakelse i arbeidslivet.

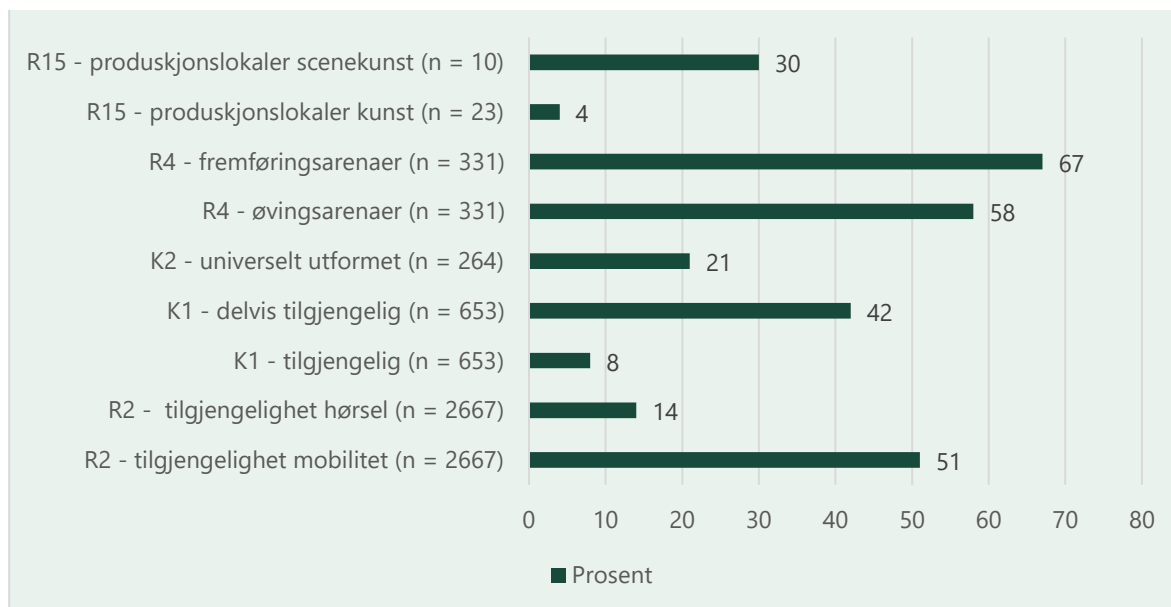
R13 (Proba, 2023): I rapporten viser Proba til nasjonal statistikk fra IK-bygg. Denne statistikken viser at kulturbygg, på nasjonal basis, er blant byggene som rapporteres å være minst tilgjengelige, sammen med rådhus, skoler og barnehager (mellom 76-79 prosent av bygningene er registrert som tilgjengelige). Se også K3.

R14 (Rambøll, 2022): Rambøll utførte i 2022 en kartlegging av universell utforming i norske museer. I en egenvurdering fra 1 til 10, der 10 er universelt utformet, oppgir 295 museer en gjennomsnittlig score på 4,8 på det fysiske miljøet. Når det kommer til bygningsmasse, oppgir museene en gjennomsnittlig score på 4.3. I dette spørsmålet blir ikke begrepet universell utforming konkretisert. Andre spørsmål i rapporten om universell utforming er mer konkrete og detaljerte.

R15 (Oslo kommune, 2019): I en bredere undersøkelse av Oslos kulturelle infrastruktur, blir det stilt spørsmål om universell utforming av produksjonslokaler for visuell kunst og scenekunst. Oslo kommune skilte ut de lokalene som bare ble brukt som produksjonsrom innenfor de respektive kunstfeltene, og ba respondentene krysse av for hvilke kvaliteter rommet har, deriblant om det er universell utformet (tilrettelagt for personer med funksjonsnedsettelse).

Av 23 svar var det 1 som sa at rommet var universelt utformet i det visuelle kunstfeltet. På musikkfeltet er det 12 respondenter, der 3 oppgir at lokalene deres er universelt utformede. Når det gjelder prøverom eller produksjonslokaler for scenekunst, så oppgir 3 av 10 at rommene/lokalene er universelt utformet. Det presiseres ikke i rapporteringen hva som menes med universell utforming.

R16 (Telemarksforskning, 2014): I en kartlegging av atelier i Oslo, Stavanger, Bergen, Trondheim og Tromsø, oppgir 7% av respondentene (n=883; kunstnere) at deres arbeidsforhold ville blitt enklere med universell utforming. Det presiseres ikke i rapporteringen hva som menes med universell utforming.

Figur 1: Prosentvis andel av byggene som er kartlagt i de ulike undersøkelsene som er vurdert å være enten universelt utformet eller tilgjengelig.

I det som følger, går vi nærmere inn på funnene i rapportene/kartleggingene som omhandler a) studienes geografiske nedslagsfelt, b) hvilke typer bygg som er kartlagt og c) om lokalene hovedsakelig benyttes til kulturproduksjon eller til fremvisning av kunst og kultur. Tabell 3 oppsummerer denne kunnskapen.

Tabell 3: Ytterligere informasjon fra den systematiske litteraturgjennomgangen

Kode	Geografi	Bygg	Produksjon/fremvisning
K1	Nasjonalt	Variert	Begge
K2	Nasjonalt	Variert	Begge
K3	Nasjonalt	Variert	Begge
R1	Nasjonalt	Ikke gjennomført egen kartlegging.	Ikke gjennomført egen kartlegging
R2	Nasjonalt	Variert	Begge
R3	Nasjonalt	Variert	Begge
R4	Nasjonalt	Variert	Begge
R5	Vestland fylkeskommune	Ikke gjennomført egen kartlegging	Ikke gjennomført egen kartlegging
R6	Oslo	Atelier	Begge
R7	Nasjonalt	Ikke gjennomført egen kartlegging	Ikke gjennomført egen kartlegging
R8	Akerhus og Vestfold fylkeskommuner	Kulturminner	Fremvisning

R9	Nasjonalt	Ikke gjennomført egen kartlegging	Ikke gjennomført egen kartlegging
R10	Viken	Biblioteker	Fremvisning
R11	Viken	Biblioteker	Fremvisning
R12	Nasjonalt	Kunstutdannings-institusjoner, scenekunst, atelier mm	Fremvisning
R13	Vestland	Variert	Begge
R14	Nasjonalt	Museum	Fremvisning
R15	Oslo	Scenekunst, musikk og for visuell kunst	Kulturproduksjon
R16	Oslo, Bergen, Trondheim, Stavanger og Tromsø	Atelier	Kulturproduksjon

3.1.1 Geografi

I litteraturgjennomgangen så vi på kildematerialet sitt geografiske nedslagsfelt:

- Åtte kartlegger kulturlokaler i hele landet: K1, K2, K3, R2, R3, R4, R12, R14
- Fire kartlegger kulturlokaler i ett eller flere fylker: R8, R10, R11, R16
- To kartlegger kulturlokaler i Oslo: R6, R15

R1, R5, R7, R9 og R13 sammenstiller og/eller analyserer funn fra eksisterende kartlegginger av universell utforming i kulturlokaler. Vi inkluderer ikke disse kildene i listen over for å unngå dobbelttelling.

Blant de nasjonale kartleggingene er det fire som gir en oversikt over hvor de kartlagte kulturlokalene befinner seg. Eksempelvis kan en utlede fra K1 (Kartverket) og K2 (NKF) informasjon på henholdsvis kommune- og fylkeskommunenivå. Også Kulturalliansen sin kartlegging gir informasjon om i hvilke kommuner de kartlagte kulturlokalene befinner seg. Det er interessant å merke seg at i Kulturalliansens database finner vi at det ikke er kartlagt kulturarenaer i Finnmark og Østfold. I Rambøll sin kartlegging av universell utforming i museer ser vi at det er kartlagt museer i hele landet, med flest kartlegginger fra Nordland og Viken, og færrest i Agder. Statistikk fra NKF IK Bygg viser at det er kartlagt flest kulturbygg i Innlandet og Rogaland, mens det er kartlagt færrest kulturbygg i Agder, Telemark, Østfold og Nordland. Detaljert informasjon om hvor i landet byggene som er kartlagt ved bruk av Kartverkets kartleggingsverktøy befinner seg kan utledes ved bruk av programmet QGIS. For ytterligere detaljer vises det til de opprinnelige kildene.

Samlet sier denne statistikken noe om hvor kartlegginger av kulturlokaler har blitt gjennomført. Samtidig er det viktig å understreke at vi ikke finner eksplisitte analyser av hvor i landet de største utfordringene knyttet til universell utforming av kulturlokaler finnes, og hvorfor.

3.1.2 Type bygg

I flere rapporter vises det til at det finnes et stort spekter av bygg som brukes til kulturformål. NIBR (2026, s. 18 – 19), konkluderer eksempelvis med at

[k]artleggingene viser at kulturaktører i stor grad er avhengig av bygg bygget for andre formål. De viktige arenaene for det frivillige kulturlivet er:

- *Skoler (viktigst – benyttes i stor grad av korps og kor, som øvingslokaler, i mindre grad som fremføringslokaler)*
- *Samfunnshus*
- *Kirker (Benyttes i stor grad for fremføring av musikk)*
- *Kulturskoler*
- *Kulturhus (økt i viktighetsgrad siden år 2000)*
- *Annet; bydelshus, grendehus mv.» (s. 18 – 19)*

Dette mangfoldet av kulturlokaler gjør seg også gjeldende i vår gjennomgang. De identifiserte kartleggingene/rapportene viser at det er mange ulike typer bygg som er kartlagt, eksempelvis: museer, skoler og bibliotek. I noen kartlegginger, blant annet i K1 (Kartverket) og K2 (NKF), er byggene kun omtalt som *kulturbygg* uten at det er videre spesifisert om det har en annen funksjon eller er et flerbruksbygg.

Kulturalliansen har kartlagt kulturarenaer som det frivillige kulturlivet benytter seg av, og finner at 41% av lokalene er i dedikerte kulturbygg; 23% er i skoler; 2% er i kulturskole; og resten er i diverse bygg, inkludert samfunnshus, kirker og så videre.

I en gjennomgang av den desentraliserte ordningen for kulturbygg (R4), spurte Oslo Economics kulturorganisasjoner om hvilke bygg de brukte til henholdsvis øving og fremføring. I rapporten fremkommer det at skoler, samfunnshus og kulturhus brukes ofte til både øving og fremføring, mens konsertsteder og kirkebygg særlig brukes til fremvisning.

3.1.2.1 Byggeår og vernede bygg

Noen av kartleggingene og rapportene inkluderer opplysninger om de kartlagte bygningenes byggeår, samt om de er omfattet av vern.

I rapporten til Rambøll om museumsbygg (R14), kan vi se at det er forskjeller i hvor universelt utformet byggene er, i henhold til om de er fredete eller vernet. I

spørreundersøkelsen oppgir 85% av respondentene at de har et eller flere bygg/lokaler som er verneverdige eller fredet. Når en isolerer de som bare har verneverdig/fredete bygg eller ikke, så kan en se en forskjell mtp. universell utforming mellom kategoriene: museer som bare har verneverdige/fredete bygg oppgir vesentlig dårligere universell utforming enn de som ikke har bygg som er verneverdige/fredete. I en egenvurdering av grad av universell utforming av bygningsmassen i museumsarenaene, så oppgir de med fredete eller verneverdige arenaer et gjennomsnitt på 3,3 av 10. Tilsvarende score for de uten restriksjoner i form av freding og verneverdighet er 6,2 av 10. Vi ser samme tendens i egenvurderingen av universell utforming av det fysiske miljøet: de med fredet/verneverdige arenaer oppgir i gjennomsnitt en score 4,1 av 10, mens de uten restriksjoner oppgir i gjennomsnitt en score 6,3 av 10.

I Telemarksforskning sin analyse av Kulturalliansen sine kartlegginger (R7) ser vi en sammenheng mellom byggeår og hvorvidt lokalene er tilrettelagt for personer med bevegelseshemming og hørselshemming. Generelt finner Telemarksforskning at tilretteleggingen blir bedre etter hvert som byggene blir nyere. For mer informasjon, se side 24 – 25 i rapporten.

Kulturlokalers alder og vernestatus er et gjennomgående tema i kildematerialet, der alder og verneverdighet nevnes som en utfordring med tanke på både tilstand og mulighet for oppgradering av lokalene, men vi har ikke funnet ytterligere statistikk som belyser dette nærmere.

3.1.3 Produksjon/fremvisning

I den grad det har vært mulig, har vi hentet ut informasjon fra kildematerialet om lokalene som er kartlagt benyttes til produksjon eller fremvisning av kultur. I en del av kartleggingene er det vanskelig å skille mellom de to. I noen tilfeller er dette fordi datamaterialet ikke er spesifikt nok, mens i andre tilfeller er det fordi lokalet brukes til både produksjon og fremvisning, eller fordi de har spurt spesifikt om begge deler.

Åtte av kartleggingene har både registrert lokaler som brukes til produksjon og fremvisning av kultur. Fem har registrert lokaler som brukes til fremvisning av kultur, mens to gjelder i hovedsak produksjon av kultur -se tabell 3. I noen av disse tilfellene er det likevel glidende overganger: for eksempel brukes et atelier i det daglige som produksjonslokale, men det kan også brukes til å fremvise kunsten de har produsert, som under Oslo Open.

I den ene kartleggingen som systematisk ser på både produksjon og fremvisning av kultur (R4), så er øvingslokalene registrert som dårligere universelt utformet enn fremvisningslokalene.

3.2 Metoder

Litteraturgjennomgangen viser at det er benyttet ulike metoder for å kartlegge universell utforming av kulturlokaler – se tabell 4². Kartleggingene varierer betydelig når det gjelder blant annet hvilke kvaliteter ved byggene som undersøkes, og hvor detaljerte spørsmål som stilles for å innhente kunnskap om universell utforming/tilgjengelighet. I det følgende gis en overordnet beskrivelse av metodene som benyttes i de identifiserte kartleggingene og undersøkelsene. Beskrivelsen er ikke uttømmende og innebærer ingen vurdering av kvaliteten på de ulike metodene.

En kategori av kartlegginger kjennetegnes av at respondentene bes om å gi en overordnet vurdering av hvorvidt et kulturlokale er universelt utformet. Her stilles det kun ett overordnet spørsmål om hvorvidt et lokale er universelt utformet, uten at det gis detaljert informasjon om hvordan dette begrepet skal forstås/operasjonaliseres. Dette gjelder R3, R4, R15 og R16.

En annen kategori består av mer detaljerte, men fortsatt noe avgrensede kvantitative kartlegginger/undersøkelser av om et kulturlokale er universelt utformet/tilgjengelig. Forhold som kartlegges er eksempelvis kvaliteter ved inngangspartier, tilgang til HC-toaletter, og dørbredder. Enkelte kartlegginger inkluderer også spørsmål om tilgang til teleslynge eller lydforhold. Denne typen tilnærming finnes i kartleggingene K1, K2, R2, R7, R9, og R10.

En tredje kategori omfatter undersøkelser/kartlegginger som gjennomfører mer omfattende vurderinger av det enkelte lokalet/bygget. Denne kategorien omfatter særlig kartleggingene R6, R8, R11, R12, R14, samt K3. Noen av disse kartleggingene/undersøkelsene har en kvalitativ tilnærming og undersøker flere dimensjoner ved universell utforming, inkludert orienterbarhet, skilting, kognitive forhold og sensoriske utfordringer, i tillegg til fysisk tilgjengelighet. Samtlige av disse kartleggingene/rapportene omfatter et relativt begrenset antall bygg, med unntak av K3 (Bygg for alle) og Rambølls kartlegging av museer (R13), som kombinerer høy detaljeringsgrad med et mer omfattende kvantitativt datagrunnlag.

Vi finner at enkelte kartlegginger/rapporter tar eksplisitt utgangspunkt i behovene til bestemte grupper av personer med funksjonsnedsettelse når universell utforming av kulturlokaler vurderes. Blant de identifiserte studiene er det særlig R2 (Kulturalliansen) og R14 (Rambøll) som tydelig spesifiserer hvilke befolkningsgrupper analysene retter seg mot. Kulturalliansens kartlegging fokuserer på personer med nedsatt bevegelighet og personer med nedsatt hørsel. Rambølls studie har et bredere perspektiv og omfatter personer med nedsatt syn,

² I tabellen oppsummerer vi kun metodene som er benyttet for å kartlegge universell utforming. Metoder som i de ulike kildene er brukt til å innhente informasjon om andre temaer eller forhold, omtales ikke.

nedsatt hørsel, nedsatt mobilitet eller bevegelighet, kognitive funksjonsnedsettelse samt personer med overfølsomhet for luft-, lyd- og lysforstyrrelser.

Uten at vi har gjort en grundig vurdering, tyder gjennomgangen på at kartleggingene i størst grad fanger opp behovene til personer med nedsatt bevegelighet og hørsel. Forhold knyttet til syn, kognisjon og sensoriske utfordringer inngår i mindre grad i de brede kartleggingene, og behandles primært i de mest omfattende og detaljerte studiene. Dette innebærer at ulike dimensjoner ved universell utforming gis ulik oppmerksomhet i det eksisterende kunnskapsgrunnlaget.

Vi påpeker videre at kartleggingene/rapportene innhenter informasjon om universell utforming fra ulike *respondenter/målgrupper*. For eksempel bygger enkelte kartlegginger på registreringer av kartlagte byggs fysiske egenskaper. Andre kartlegginger/rapporter baserer seg på subjektive vurderinger fra personer med ansvar for lokalene, eller fra brukere av byggene. Kartleggingen av atelierer i Oslo kombinerer eksempelvis spørreundersøkelser blant profesjonelle kunstnere, inkludert kunstnere med funksjonsnedsettelse, med faglige vurderinger av et mindre utvalg atelierer. Kartverkets kartlegging bygger derimot på registreringer gjennomført ved hjelp av Kartverkets eget kartleggingsverktøy. I Rambølls kartlegging av museer ble spørreundersøkelsen sendt til museumsdirektørene, som deretter kunne videresende den til personer med ansvar for de enkelte arenaene.

Samlet sett viser litteraturgjennomgangen at de ulike kartleggingene/rapportene er utviklet for forskjellige formål og det er stor spennvidde i deres metodiske tilnærminger.

Tabell 4: Metode brukt i de identifiserte kartleggingene/rapportene for å innhente kunnskap om universell utforming

Kilde	Metode	Utvalg/respondenter
K1	Kartleggingsverktøy	Kartlegging av bygg
K2	Kartleggingsverktøy	Kartlegging av bygg
K3	Kartleggingsverktøy	Kartlegging av bygg
R1	Litteraturstudie	-
R2	Egen kartlegging av rom som det frivillige kulturlivet bruker. Datagrunnlaget er løpende, og denne rapporten dekker kartleggingen frem til 1. november 2025. Det som er kartlagt er om	Totalt er 2667 rom i 1748 hus kartlagt.

	rommene har trappefri inngang, HC-toalett, tilstrekkelig dørbredde og tilgang på teleslynge.	
R3	Rapportering til Kulturdirektoratet fra kulturvirksomheter med statlig finansiering.	Musikk- og scenekunstinstitusjoner, organisasjoner og kompetansesentre m.m., og litteraturhus, kunstscener og kompanier m.m.
R4	Elektronisk spørreundersøkelse rettet mot organisasjoner innenfor kulturfeltet.	Av anslagsvis 4000 lokallag og medlemsorganisasjoner innenfor kulturfeltet som undersøkelsen ble formidlet til, besvarte 331 spørreundersøkelsen.
R5	Litteraturgjennomgang, samt gjennomgang av tilgjengelig statistikk.	-
R6	Spørreundersøkelse og kvalitativ kartlegging.	Spørreundersøkelse sendt ut til anslagsvis 1000 respondenter (kunstnere som hadde deltatt på Oslo Open i løpet av de siste ti årene). Fikk 207 svar. I den kvalitative kartleggingen ble 10 atelier kartlagt.
R7	Analyse av data hentet fra kartlegging av kulturlokaler som Kulturalliansen samlet inn i perioden vår 2019 – august 2024.	Analyse av 2165 rom i 82 kommuner og seks bydeler i Oslo.
R8	Bred kvalitativ vurdering.	To kulturminner.
R9	Analyse av data hentet fra kartlegging av kulturlokaler som Kulturalliansen samlet inn i perioden vår 2019 – april 2024.	Analyse av 1048 rom i 771 bygg i 63 kommuner, i tillegg til 3 bydeler i Oslo.
R10	Spørreundersøkelse og kvalitativ kartlegging.	Spørreundersøkelse sendt til alle folkebibliotek i Viken. 52 svar (fra utvalg på 91 avdelinger). Kvalitativ kartlegging av tre folkebibliotek.
R11	Kvalitativ kartlegging.	Tre folkebibliotek i Viken.
R12	Kvalitative intervjuer.	45 intervjuer med aktører fra kunst- og kulturinstitusjoner; 19 intervjuer

		med kunstnere med normbrytende funksjonsvariasjoner.
R13	Dokument- og litteraturgjennomgang, samt gjennomgang av tilgjengelig statistikk.	-
R14	Spørreundersøkelse og dybdeintervju.	295 museumsarenaer svarte på undersøkelsen, av et utvalg på 472. I tillegg ble det gjennomført 20 kvalitative intervjuer med museumsarenaer som svarte på spørreundersøkelsen.
R15	Tre separate spørreundersøkelser.	Det ble utarbeidet spørreundersøkelser til personer som kunne svare om forholdene i produksjonslokalene til henholdsvis scenekunst, musikk og visuell kunst. Scenekunst: 52 respondenter, hvorav 32 fullstendige besvarer og 10 avga noen svar. Musikk: 190 respondenter, hvorav 92 fullstendige besvarer og 19 avga noen svar. Visuell kunst: 161 respondenter, hvorav 92 fullstendige besvarer og 15 avga noen svar.
R16	Spørreundersøkelse	Spørreundersøkelsen ble sendt ut til 1916 personer. Totalt 1093 besvarte undersøkelsen.

3.3 utfordringer og anbefalinger

Litteraturgjennomgangen peker på ulike utfordringer og barrierer. Noen kartlegger/rapporter viser til *utfordringer* knyttet til det å gjennomføre tiltak for universell utforming av kulturlokaler. Andre trekker frem konkrete *barrierer* i byggenes fysiske utforming grunnet manglende universell utforming.

Barrierene som beskrives i kildematerialet er i all hovedsak sammenfattet under kapittel 3.1 «Hovedfunn». Eksempler på *utfordringer* for å gjennomføre tiltak for universell utforming i kulturlokaler inkluderer: økonomiske begrensninger, eierforhold, manglende kompetanse om universell utforming, samt et behov for flere kartlegginger/bedre registreringer av universell utforming i kulturlokaler.

Flere av rapportene fremlegger også anbefalinger for hvordan arbeidet med universell utforming av kulturlokaler kan styrkes. Disse følger i hovedsak av

utfordringene ovenfor: bedre kartlegging og registrering, økt kompetanse, styrket finansiering, tydeligere krav til universell utforming samt bedre brukermedvirkning.

Tabell 5 gir en oversikt over utvalgte utfordringer og anbefalinger som trekkes fram i de identifiserte kartleggingene og rapportene. For ytterligere informasjon om utfordringene og anbefalingene, utover det som fremsettes i tabell 5, viser vi til originalkildene.

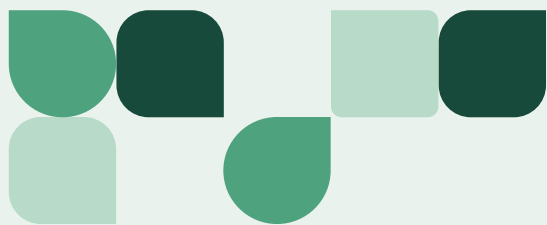
Tabell 5: Utfordringer og anbefalinger

Kilde	Utfordringer	Anbefalinger
K1	-	-
K2	-	-
K3	-	-
R1	Det mangler enhetlige og helhetlige modeller for kartlegging av kulturlokaler, og det finnes begrenset kunnskap om kulturlokalers beskaffenhet når det gjelder blant annet universell utforming.	Rapporten identifiserer åtte behov knyttet til økt kunnskap om kulturlokaler. Anbefaling 7 omhandler universell utforming, og spesifiserer at «[d]et er begrenset kunnskap om lokalenes beskaffenhet når det kommer til lys, lyd, akustikk, lagringsmuligheter og universell utforming. Selv om noe av dette er med i Kulturalliansens kartlegginger, synes dette i alt for liten grad å være gjennomført for hele feltet» (2026, s. 20).
R2	Utfordringer for oppgradering av bygg: eier ikke egne bygg; uklare kriterier i tilskuddsordninger; utilstrekkelig finansiering av tilskuddsordninger.	Bedre oversikt over tilgjengelige kulturlokaler lokalt; helhetlig gjennomgang av tilskuddsordningene; erfaringsutveksling og anbefalinger knyttet til universell utforming av kulturlokaler
R3	Ingen samlet oversikt over universell utforming av kulturlokaler; manglende systematisk registrering av universell utforming i kulturlokaler; manglende kunnskap om i hvilken grad forskjellige kulturpolitiske virkemidler stiller krav til universell utforming;	Etablere system for registrering av universell utforming av kulturlokaler; behov for å kartlegge hvilke kulturpolitiske virkemidler som stiller krav om universell utforming; vurdere om en registreringsordning for universell utforming også kan fungere som et grunnlag for en informasjonsressurs for publikum, ved å gjøre det synlig hvilke arenaer som er universelt utformet og dermed faktisk tilgjengelige.

R4	Et flertall av organisasjonene kjente ikke til «Desentralisert ordning for kulturbygg»; resultatene fra spørreundersøkelsen viser at det for en del er uklart hva formålet med ordningen er.	Tydeliggjøring av formålet i tilskuddsordningen «Desentralisert ordning for kulturbygg».
R5	Rapporten fremlegger ikke egne vurderinger av utfordringer, men viser til funn fra andre studier.	Rapporten fremlegger ikke egne anbefalinger knyttet til universell utforming av kulturlokaler, men viser til funn fra andre studier.
R6	Stor andel omdisponerte bygg som ikke har fått oppgradering til ny bruk mangler universell utforming; brukerne av lokalene eier ofte ikke selv lokalet; uklart for mange hvem som har ansvaret for oppgraderinger knyttet til universell utforming; kunstnere vegrer seg for å be om «UU-oppgraderinger» i frykt for leieøkning eller oppsigelse av kontrakt; lav bevissthet om universell utforming.	Rapporten peker på at flere respondenter foreslår langtidsleie for å gjøre det lettere for kunstnere å gjøre egne tilpasninger av lokalene, og de foreslår et sterkere offentlig ansvar for tilgjengelighet i atelier.
R7	Uklarhet rundt hvilke tilskuddsordninger som kan brukes til universell utforming; eldre bygg som ikke har blitt oppgradert; dårlig kommunal økonomi påvirker graden av universell utforming i kulturlokaler.	Behov for midler til oppgraderinger av bygg; organisasjonene bør flytte seg til bedre egnede/nyere bygg; behov for bredere kartlegging enn bare for bevegelseshemmede og hørselshemmede; behov for utredning av aktuelle virkemidler for kulturfrivilligheten; opprydning i regelverket for tilskudd til universell utforming
R8	-	Fremsetter ikke anbefalinger utover utbedring av mangler knyttet til universell utforming i kulturminnene som er kartlagt.
R9	Gitt at organisasjonene sjelden eier lokalene selv, er det utfordrende for det frivillige kulturlivet å oppgradere bygg mtp. universell utforming.	Mer kunnskap om hvorvidt lokaler for det frivillige kulturlivet er universelt utformet; rapporten viser til at Kulturalliansen anbefaler at kommuner og fylker etablerer bedre systemer for oversikt og koordinering av kulturlokaler.
R10	Manglende kunnskap om universell utforming av biblioteker.	Øke kunnskap om universell utforming i biblioteksektoren; undersøke mulighetene for en etter- eller

		videreutdanning om universell utforming i biblioteker; gjennomføre enkle fysiske utbedringer etter kartlegging. Rapporten peker også på at bibliotekene selv ønsker «[...] sjekklister, økt kompetanse, økonomiske ressurser, bedre forankring og mer veiledning» (s. 4).
R11	I noen tilfeller må avveininger gjøres mellom universell utforming og for eksempel arealeffektivitet. Dette gjelder for eksempel høyden på bokhyllene.	Kompetanseheving i biblioteksektoren; kartleggingsverktøy for biblioteker; styrke kompetanse på universell utforming ved innkjøp; krav til universell utforming ved inngåelse av nye leieavtaler
R12	-	Utvide tilgjengelighetsmerket hos Norske kulturrangører (NKA) til også å inkludere kriterier knyttet til hvorvidt institusjoner er universelt utformet for ansatte.
R13	Rapporten viser til at det er store mangler når det kommer kunnskap om universell utforming av bygninger; for universell utforming generelt, peker rapporten på at det er ikke etablert praksiser for å registrere universell utforming i bygg, noe som hindrer arbeidet med å lage tiltaksplaner og legge til rette for informasjon til publikum.	Rapporten drøfter en rekke ulike tiltak for å styrke arbeidet med universell utforming i Vestland, inkludert pedagogiske og økonomiske virkemidler. Tiltakene er relatert til utvikling av fylkeskommunens rolle på universell utforming generelt, men inkluderer styrking av rutinene for kartlegging, registrering og rapportering; rutiner for brukermedvirkning; penger til stillinger som kan jobbe med universell utforming; og, at kunnskap om universell utforming kan spres gjennom mer nettverksarbeid.
R14	Eldre bygg er ofte vanskelige å gjøre universelt utformet, blant annet på grunn av vernestatus; manglende økonomiske ressurser til å oppgradere byggene; manglende kunnskap; lite samarbeid med brukergrupper.	Synliggjøring av allerede eksisterende ressurser; styrke brukermedvirkning; myndighetene bør oppfordre museene til å dele mer informasjon om tilgjengelighet på sine nettsider; kunnskapsheving for museumsansatte: respondentene ønsker særlig råd og retningslinjer på to områder: 1) å balansere bevaringshensyn med universell utforming i fredede og/eller verneverdige bygg, 2) hvordan man kan gjøre formidlingsaktiviteter mer

		tilgjengelig for personer med ulike funksjonsnedsettelse (spesielt kognitive funksjonsnedsettelse etterspørres); flere av respondentene oppgir at de ønsker flere informasjonsvideoer, nettkurs og nedlastbare ressurser om universell utforming.
R15	En forholdsvis stor andel av kommunens produksjonslokaler til kunst- og kulturformål har uavklarte forhold både når det gjelder forvaltningsansvar og tidsperspektiv.	Det pekes på at det er behov for bærekraftige og langsiktige løsninger for å kunne følge opp funnene i rapporten. Anbefalingene som fremsettes er at kommunen enten eier flere egnede lokaler eller hjelper kulturaktører å anskaffe egnede lokaler.
R16	-	Fremsetter ikke anbefalinger.

4. Skriftlige innspill/brukererfaringer

En viktig del av prosjektet har vært å innhente erfaringer fra organisasjoner som arbeider for likestilling av personer med funksjonsnedsettelse og med mangfold i kulturlivet. Erfaringene ble samlet inn gjennom et innspillsmøte om universell utforming av kulturlokaler, arrangert av Bufdir og Kulturdirektoratet 18. juni 2026. Til sammen deltok ni organisasjoner på møtet (se boks 2).

På innspillsmøtet ble følgende tre problemstillinger diskutert:

- Hva er de viktigste utfordringene for økt universell utforming av kulturlokaler?
- Hvordan påvirker manglende universell utforming deltakelse i kulturlivet?
- Hvilke tiltak er viktigst for å styrke universell utforming av kulturlokaler?

For å legge til rette for målrettede innspill mottok de påmeldte organisasjonene informasjon om problemstillingene i god tid før selve innspillsmøtet. Organisasjonene ble også oppfordret til å oversende sine innspill skriftlig til Bufdir etter møtet.

En forenklet tematisk analyse av de skriftlige innspillene ble deretter gjennomført av Bufdir. Formålet med analysen var å strukturere innspillene etter tema og identifisere gjennomgående mønstre, problemstillinger og anbefalinger. Etter at innspillene var gjennomgått og tematisk strukturert, ble Copilot benyttet som et støtteverktøy for å oppsummere og systematisere analysen.

Under oppsummerer vi de mest sentrale temaene som ble identifisert i de skriftlige innspillene. Det er viktig å presisere at vi under ikke gjør en vurdering av innspillene. Det som følger er en systematisering, og således en deskriptiv fremstilling, av innspillene som er gitt. Samlet supplerer innspillene innsiktene fra den systematiske litteraturgjennomgangen, og bidrar til å belyse hvordan universell utforming påvirker mulighetene for deltakelse i kulturlivet.

Boks 2: Påmeldte organisasjoner til innspillsmøtet

- Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO)
- Unge funksjonshemmede
- Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO)
- Dissimilis Norge
- Løvemammaene
- SKUG-senteret/Tromsø kommune
- Kulturalliansen
- Balansekunst
- Sjiraffen Kultur- og kompetansesenter

4.1 Sentrale utfordringer og barrierer for økt universell utforming av kulturlokaler

4.1.1 Fysiske barrierer

Innspillene trekker frem eksempler på ulike mangler i kulturlokaler knyttet til universell utforming. Dette gjelder blant annet mangel på HC-toaletter, ramper og trinnfri adkomst til kulturlokaler. Det pekes også på at lokaler, som kulturskoler og øvingsrom, kan ha dårlig inneklima og akustiske utfordringer, som kan påvirke både helse og deltakelse for enkelte. Blant annet viser FFO og SAFO til at manglende teleslynge og dårlig lyd kan gjøre det utfordrende å delta i kulturaktiviteter, både som utøver og som publikum. Unge funksjonshemmede fremhever også at det er mangel på bruk av tegnspråk- og skriveolker, samt begrenset bruk av punktskrift i offentlige arenaer.

Innspillene synliggjør at fysiske barrierer ikke bare handler om selve kulturlokalet, men om hele brukerreisen. Flere pekte på behovet for å forstå universell utforming av kulturlokaler i et helhetsperspektiv: er det mulig å komme seg fram til kulturlokalet med bil? Finnes tilrettelagte parkeringsplasser? Er det sammenhengende, trinnfri adkomst fra ankomstpunkt til inngang, videre til sitteplasser og toaletter? Flere innspill understreker at manglende universell utforming i ett ledd kan forhindre deltagelse i kulturaktiviteter for enkelte.

Flere innspill understreker at universell utforming av alle rom som benyttes i forbindelse med framføringer, er en forutsetning for reell deltagelse som kunstner eller utøver (se temaene «Publikum» og «Utøver» under). Dissimilis peker på at det ikke er tilstrekkelig at publikum har tilgang til salen dersom utøvere ikke kommer seg til backstageområder, garderober, scener eller toalettfasiliteter. Enkelte innspill tyder på at disse områdene ofte er mindre tilgjengelige og mindre tilrettelagt enn publikumsområdene.

I denne sammenhengen trekker Dissimilis frem viktigheten av å tenke helhetlig:

Universell utforming må omfatte hele kulturarenaen, ikke bare publikumsområdet. Man må se på adkomst, backstage, garderober, øvingsrom, toaletter, hvileområder og selve scenen. Man må også tenke på ting som skilting, belysning, lydforhold, teleslynge og evakuering ved brann.

Videre fremhever FFO og Balansekunst at manglende universell utforming i vernede og historiske bygg utgjør en særskilt utfordring. Slike bygg brukes ofte til kulturformål, men har strukturelle begrensninger som kan gjøre universell utforming vanskelig å gjennomføre. Vernehensyn kan i noen tilfeller gi grunnlag for unntak fra krav til universell utforming, og nødvendige tilpasninger kan være både teknisk krevende, kostbare og konfliktfylte.

4.1.2 Informasjonsbarrierer

En rekke aktører peker på at mangel på informasjon om universell utforming og tilgjengelighet i kulturlokaler kan utgjøre en betydelig barriere for deltagelse i kulturaktiviteter. Informasjonsbarrierene gjelder både fravær av informasjon om både tilgjengelighet og fysiske begrensninger i kulturlokaler, samt utilstrekkelig kvalitet og tilgjengelighet på den informasjonen som faktisk finnes.

Et gjennomgående innspill er at mange personer med funksjonsnedsettelse mangler informasjon om hvorvidt et kulturlokale er tilgjengelig for dem. Det er ofte uklart om lokaler er universelt utformet, delvis tilgjengelige eller helt utilgjengelige. Innspillene viser til at uten denne innsikten er det vanskelig å ta informerte valg om deltagelse i kulturaktiviteter. Erfaringer fra blant annet Unge funksjonshemmedes arbeid med *Barrierefri fritid* viser at nettopp manglende informasjon om lokaler er en stor barriere for deltagelse for personer med funksjonsnedsettelse.

Innspillene viser også at det ikke oppleves som tilstrekkelig å opplyse om at et lokale er «tilgjengelig» eller «universelt utformet». Det er et ønske om mer detaljert og konkret informasjon om fysiske og praktiske forhold, slik at den enkelte kan vurdere selv om lokalet faktisk møter deres behov. Dissimilis trekker frem at dette inkluderer blant annet informasjon om trappefri adkomst, tilrettelegging av inngangspartiet, tilgang til HC-toalett og stellerom for voksne, tilgjengelighet på parkeringsplasser, samt tekniske hjelpemidler som teleslynge. Når slik informasjon mangler, peker noen av innspillene på at en kan kjenne på usikkerhet, og at terskelen for deltakelse i kulturaktiviteter blir høyere.

En annen dimensjon knyttet til temaet 'informasjonsbarrierer', er at selve informasjonskanalene må være universelt utformet. FFO og SKUG-senteret viser til at dersom nettsider, billettsystemer eller annen digital informasjon ikke er universelt utformet, blir dette en barriere i seg selv, og kan føre til at deltakelse stopper opp før den i det hele tatt begynner.

4.1.3 Kompetansebarrierer

Flere aktører peker på personer som bestiller, planlegger og bygger bygg som benyttes som kulturlokaler ofte mangler kunnskap om universell utforming. Selv om nye skoler og andre offentlige bygg som brukes til kulturaktiviteter skal være universelt utformet, peker blant annet FFO og Løvemammaene på at hvorvidt byggene bygges universelt utformet avhenger av at både oppdragsgivere, arkitekter, entreprenører og andre involverte har nødvendig kompetanse om regelverk, brukerbehov og praktiske løsninger. Når denne kompetansen mangler, kan resultatet bli bygg som oppfyller enkelte formelle krav, men som likevel ikke fungerer godt i praksis for alle brukergrupper.

Noen av innspillene trekker frem at universell utforming ofte forstås for snevert. Løvemammaene viser til at universell utforming ofte begrenses til synlige fysiske elementer som heis og ledelinjer, mens andre hensyn risikerer å bli oversett. Dette kan omfatte elementer som skilting, kontrastmerking, punktskrift, akustikk og lokalisering av tilgjengelige fasiliteter. Flere etterlyser en mer helhetlig forståelse av universell utforming som tar hensyn til et bredt spekter av funksjonsnedsettelse, inkludert kognitive og sensoriske behov.

Særlig trekker Dissimilis frem at kulturaktører kan ha begrenset kunnskap om hvordan de kan tilrettelegge for personer med utviklingshemming eller andre kognitive funksjonsnedsettelse. Samtidig understrekes det at økt tilgjengelighet i et kulturlokale ofte kan oppnås gjennom relativt enkle tiltak. Utfordringen er ikke nødvendigvis mangel på vilje, men mangel på kunnskap om hvilke tiltak som virker og hvordan de bør gjennomføres.

Balansekunst peker også på at usikkerhet og «berøringsangst» kan være en konsekvens av kompetansemangel. Enkelte innspill viser til at flere ønsker å gjøre

kulturlokaler universelt utformet/mer tilgjengelig, men er usikre på hvilke behov som finnes og hvordan de best kan møte dem. Frykt for å gjøre feil kan føre til at nødvendige tiltak blir utsatt eller ikke gjennomført.

Innspillene fremhever videre betydningen av erfaringsbasert kompetanse og representasjon. Balansekunst peker på at få som arbeider i kulturlivet selv har erfaring med funksjonsnedsettelse eller funksjonsmangfold. Mangelen på slik kompetanse kan gjøre sektoren dårligere rustet til å blant annet rekruttere personer med funksjonsnedsettelse.

Et annet tema som løftes av Sjiraffen Kultur- og Kompetansesenter er behovet for økt bevissthet om tilgjengelig kommunikasjon. Dette omfatter blant annet kunnskap om alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK), tegnspråk, tegnspråktolking, og tydelig skilting. Noen innspill la vekt på at universell utforming ikke bare handler om fysiske omgivelser, men også om hvordan mennesker orienterer seg, kommuniserer og får tilgang til informasjon.

4.1.4 Holdningsbarrierer

Et gjennomgående tema i flere av innspillene er at personer med funksjonsnedsettelse ofte møtes med negative holdninger og/eller lave forventninger når det er snakk om deltakelse og mestring i kulturaktiviteter. SAFO skriver blant annet at «Ekskluderende holdninger eller manglende kompetanse og kunnskap om hva som skal til for å inkludere mangfoldet av mennesker på kulturarenaen er også vesentlige barrierer for mange».

Unge funksjonshemmede peker på at musikk lærere kan ha lav tillitt til at enkelte elever med funksjonsnedsettelse kan delta på lik linje med andre. Innspillene viser til at negative holdninger og/eller lave forventninger kan bidra til at personer med funksjonsnedsettelse ikke får tilgang til de samme kulturaktivitetene eller utviklingsmulighetene som andre. Samtidig trekker noen av innspillene frem at holdningsbarrierer kan påvirke både hvordan kulturtilbud utvikles og hvilke forventninger som stilles til deltakelse.

Videre fremhever Unge funksjonshemmede at mange aktivitetstilbydere har en oppfatning av at inkludering krever betydelig merarbeid og høye kostnader. Unge funksjonshemmede og SKUG-senteret trekker frem at universell utforming blir ofte sett som «nice to have» i stedet for en forutsetning for deltakelse. Resultatet, mener Unge funksjonshemmede, er at tiltak skyves nedover på prioriteringslisten. Også Dissimilis skriver at de opplever at kunst og kultur for personer med funksjonsnedsettelse av noen blir sett på som en hyggelig aktivitet, men ikke som en selvfølge og en menneskerett å delta i. En risiko som oppstår grunnet disse holdningene er at arbeidet med universell utforming og inkludering blir lettere nedprioritert når ressursene er begrenset.

SKUG-senteret understreker at manglende universell utforming er med på å befeste de lave forventningene enkelte har til at personer mer funksjonsnedsettelse skal kunne delta i kulturlivet. Balansekunst peker på at

[f]orventningen om at få eller ingen som deltar i kulturlivet er funksjonshemmede, forsterker mekanismene som holder funksjonshemmede utenfor: Dårlig tilrettelegging bidrar til lav representasjon, som igjen bidrar til mindre relevant kunst for funksjonshemmede. De materielle barrierene henger tett sammen med de immaterielle.

4.1.5 Utfordringer knyttet til økonomi og eierskap

Innspillene viser at økonomiske forhold og eierskapsstrukturer er sentrale utfordringer i arbeidet med universell utforming av kulturlokaler.

Kulturalliansens innspill synliggjør at kulturfrivilligheten i liten grad eier lokalene de benytter. Noen av innspillene trekker frem at kulturaktiviteter foregår i offentlige bygg, som skoler og andre flerbruksarenaer, som primært er planlagt og utviklet for andre formål enn kulturvirksomhet. Flere innspill viser dermed til at når kulturorganisasjonene ikke har eierskap til lokalene, har de også begrensede muligheter til å prioritere eller gjennomføre tiltak for universell utforming. Grad av universell utforming blir dermed avhengig av prioriteringer hos byggenes eiere og forvaltere. Samtidig peker Kulturalliansen på at

«[...] i de tilfellene kulturfrivilligheten eier egne arenaer, er dette ofte eldre bygg med et betydelig oppgraderingsbehov. Organisasjonseide kulturbygg har ofte vært lenge i organisasjonenes eie, og har et etterslep når gjelder både universell utforming og andre offentlige krav».

Dette er et poeng som Løvemammaene også viser til. FFO trekker frem at oppgraderinger i eldre bygg kan omfatte tiltak som heiser, ramper, tilgjengelige toaletter, bedre akustikk, belysning og andre tekniske løsninger.

Noen aktører trekker fram at mange kulturinstitusjoner og kulturorganisasjoner opererer med stramme budsjetter og må prioritere mellom ulike behov. Balansekunst viser til at «[d]et er viktig å anerkjenne de reelle økonomiske utfordringene store deler av kulturlivet står overfor, og måten denne situasjonen påvirker muligheten til å gjennomføre tiltak for tilgjengelighet».

Samtidig understrekes det at også mindre og relativt rimelige tiltak kan ha stor betydning for universell utforming, dersom det finnes ressurser og handlingsrom til å gjennomføre dem. Flere aktører understreker derfor behovet for styrkede økonomiske rammer dersom kultursektoren skal ha kapasitet til å gjennomføre nødvendige «UU-tiltak». Eksempelvis peker Kulturalliansen på at eksisterende virkemidler og tilskuddsordninger i begrenset grad er tilpasset behovene til organisasjonseide kulturbygg.

4.2 Hvordan manglende universell utforming påvirker deltakelse i kulturlivet

På innspillsmøtet kom det frem at manglende universell utforming av kulturlokaler direkte påvirker muligheten for deltakelse i kulturlivet for personer med funksjonsnedsettelse, både som publikummere og utøvere.

4.2.1 Publikum

Innspillene peker på at manglende universell utforming av kulturlokaler både kan begrense personer med funksjonsnedsettelse sine muligheter til delta som publikum på kulturaktiviteter, og bidra til å utestenge personer fra kulturopplevelser. Her belyser noen innspill at personer med nedsatt bevegelsesevne kan oppleve utfordringer med å komme inn i kulturlokaler, bevege seg rundt i bygget eller benytte toalettfasiliteter. Flere av aktørene understreker at konserter, festivaler og andre kulturarrangementer bidrar til fellesskap, økt livskvalitet og sosial tilhørighet, noe som gjør universell utforming av kulturlokaler særlig viktig.

Innspillene viser også til barrierer knyttet til syn, hørsel og orientering. Dårlig lydskvalitet, belysning og kontraster, samt manglende teksting og synstolkning kan gjøre at deler av publikum faller helt eller delvis utenfor kulturopplevelser.

SKUG-senteret trekker frem at for blinde og svaksynte kan både selve kulturlokalet og digitale billettløsninger være vanskelige å bruke. Noen innspill trekker også frem at manglende universell utforming kan skape en følelse av utrygghet, for eksempel dersom det er vanskelig å orientere seg på eller rundt en scene.

SAFO og SKUG-senteret peker videre på at uforutsigbarhet og sansebelastning kan være barrierer for enkelte publikummere. Det kan være viktig å vite på forhånd hvor mange som forventes å komme på et arrangement, hvor lenge arrangementet varer, hva som skal skje underveis, hvor toaletter og utganger er plassert, og om det er mulig å trekke seg tilbake ved behov. Store folkemengder, køer, trengsel, høy musikk, blinkende lys og kraftige publikumsreaksjoner som applaus trekkes frem som forhold som kan skape uro og utrygghet. SKUG-senteret peker også på at mange foreldre vegrer seg for å ta med barn med funksjonsnedsettelse på kulturarrangementer.

Et annet tema fra innspillene er begrenset kapasitet på tilgjengelige publikumsplasser. Det pekes også på at rullestolbrukere ofte henvises til egne publikumsområder. Unge funksjonshemmede mener slike løsninger ikke er tilstrekkelig, og at slike plasser ikke bør være den eneste måten å være

publikummer med rullestol på. Det fremheves i noen av innspillene at mangel på egnede plasser for rullestolbrukere kan føre til at venner og grupper ikke får deltatt i kulturaktiviteter sammen, eller at en må begrense hvem som kan være med.

4.2.2 Utøvere

Innspillene trekker frem at manglende universell utforming i kulturlokaler kan begrense både muligheten til å delta i kulturaktiviteter og til å utvikle seg som kunstner over tid. Konsekvensen kan være at personer med funksjonsnedsettelse får færre muligheter til å utvikle og utøve sine kunstneriske talent.

Dissimilis peker på at barn og unge med funksjonsnedsettelse møter fysiske barrierer allerede når de skal begynne med musikk, dans, teater eller andre kulturaktiviteter. Blant annet vises det til utfordringer knyttet til manglende plass i øvings- og samspillsrom, utilgjengelige innganger, manglende HC-toaletter og vansker med å orientere seg i bygget. Dissimilis trekker frem at dersom tilgangen til kulturlokaler og opplæringstilbud er begrenset, får barn og unge med funksjonsnedsettelse ikke de samme mulighetene som andre til å utvikle ferdigheter og erfaringer over tid. Dette kan gjøre veien til kunstutdanning og profesjonelt kunstnerskap vanskeligere.

Noen aktører, som Sjiraffen Kultur- og Kompetansesenter, fremhever at scene- og backstageområder kan være mindre tilgjengelige enn publikumsområdene. Trapper, trange korridorer, små backstageområder og dårlig plasserte garderober og skifterom kan gjøre det vanskelig eller umulig å delta som utøver for enkelte. Selv i lokaler som ellers er godt tilrettelagt, kan utilgjengelige backstageområder eller for små scener hindre deltakelse i kulturaktiviteter. FFO peker videre på at tilsynelatende små forhold kan få store konsekvenser for muligheten til å delta i kulturaktiviteter. Dette kan handle om manglende sittemuligheter, kabler som hindrer trygg ferdsel eller begrenset plass på scenen. FFO viser til at slike forhold kan avgjøre om en utøver kan gjennomføre en opptreden eller ikke.

4.2.3 Mangfold og interseksjonalitet

Flere aktører understreker at personer med funksjonsnedsettelse er en sammensatt og mangfoldig gruppe, og at barrierer, konsekvenser og tiltak knyttet til universell utforming derfor må vurderes ut fra ulike behov og erfaringer. Tiltak som fungerer godt for én gruppe vil ikke nødvendigvis dekke behovene til andre.

Flere innspill trekker frem at universell utforming ofte diskuteres med utgangspunkt i fysiske funksjonsnedsettelser, mens barrierer knyttet til kognitive funksjonsnedsettelser får mindre oppmerksomhet. Flere understreker også at personer med psykiske utfordringer kan møte barrierer som ikke primært er fysiske, men som handler om psykologiske, sosiale og kommunikative forhold.

Noen trekker frem at universell utforming av kulturlokaler derfor må omfatte mer enn den fysiske utformingen av byggene.

Balansekunst fremhever også at universell utforming må forstås i lys av at mennesker kan ha flere identiteter/minoritetstilhørigheter samtidig. Personer med funksjonsnedsettelse kan også tilhøre andre grupper som møter barrierer i kulturlivet.

4.2.4 Samfunnet

Innspillene peker på at konsekvensene av manglende universell utforming strekker seg utover det enkelte kulturlokalet og den enkelte deltaker. Flere av innspillene peker på at manglende universell utforming ikke bare får konsekvenser for enkeltpersoner, men også for kulturlivet og samfunnet som helhet. Konsekvensene beskrives som redusert deltakelse, mindre mangfold, tap av talenter og perspektiver, svakere fellesskap og økt risiko for utenforskap. Eksempelvis skriver Kulturalliansen at

Når kulturarenaer ikke er tilgjengelige for alle, blir kulturfrivilligheten mindre tilgjengelig for alle. Manglende universell utforming gjør at personer med funksjonsvariasjoner ikke kan delta på like vilkår som utøvere, frivillige eller publikum. Det begrenser rekrutteringen til kulturfrivilligheten og gjør at organisasjonene ikke når sitt mål om å være åpne fellesskap for alle.

Andre aktører fremhever at manglende universell utforming kan bidra til utenforskap, særlig blant barn og unge. Løvemammaene understreker her at organiserte fritidsaktiviteter er en viktig arena for vennskap.

Flere innspill understreker at kulturlivet går glipp av perspektiver, erfaringer og talenter når personer med funksjonsnedsettelse ikke får delta på lik linje med andre. Dette kan føre til et mindre mangfoldig kulturliv, både i innholdet som skapes og i hvem som får være synlige som kunstnere og kulturutøvere. Dissimilis trekker frem at når få personer med funksjonsnedsettelse er representert på scenen og i kultursektoren, blir det samtidig vanskeligere for andre å se seg selv som fremtidige utøvere. Flere innspill peker derfor på betydningen av rollemodeller og representasjon. Samtidig skriver FFO at grunnet manglende universell utforming mister kulturinstitusjoner publikum, frivillige, kunstnere og ansatte som kunne bidratt til et rikere kulturliv.

4.3 Tiltak for å styrke universell utforming av kulturlokaler

I de skriftlige innspillene foreslås det flere tiltak for å styrke arbeidet med universell utforming av kulturlokaler.

4.3.1 Økonomi/finansiering

Innspillene viser en bred enighet om at manglende økonomiske ressurser er en av de viktigste hindringene for universell utforming av kulturlokaler. Flere aktører understreker at utfordringen knyttet til manglende universell utforming av kulturlokaler ofte ikke handler om manglende vilje, men om økonomiske nedskjæringer, begrenset finansiering og store oppgraderingsbehov. Det argumenteres derfor for at kulturvirksomheter trenger et generelt økonomisk løft for å kunne gjennomføre flere nødvendige tiltak for universell utforming.

Det foreslås blant annet økte tilskudd og egne støtteordninger øremerket for oppgradering av eksisterende kulturbygg. SAFO etterlyser blant annet øremerkede midler som kommuner og andre eiere kan søke på for å oppgradere eksisterende kulturbygg. SAFO skriver at «øremerkede midler til oppgradering av offentlige bygg, inklusive kulturlokaler er helt nødvendig for et løft for reduserte barrierer i kultursektoren». FFO peker på at det bør stilles krav til universell utforming ved tildeling av kulturmidler, både til oppgradering av kulturlokaler og kulturarrangementer. Innspillene fra Kulturalliansen peker særlig på at mange organisasjonseide kulturbygg har oppgraderingsbehov, noe som finansieringsordninger bør hensynta. På sin side, trekker Balansekunst frem at «[s]økbare ordninger for tilgjengelighetstiltak kan være et godt supplement for virksomheter som ønsker å jobbe målrettet med tilgjengelighet». Løvemammaene peker på tippene nøkkelen, og at kulturanlegg må prioriteres og behandles på lik linje med idrettsanlegg når spillemidlene fordeles.

Dissimilis viser til at universell utforming bør inngå som en naturlig del av anbudsprosesser og offentlige anskaffelser, mens FFO trekker frem at universell utforming ikke bør behandles som et engangstiltak, men som en løpende driftsoppgave. Samtidig fremheves det at arbeid med universell utforming ikke bare er en kostnad, men også kan bidra til å nå flere deltakere, publikummere og utøvere.

4.3.2 Kompetanse

Innspillene peker på at økt kompetanse er en viktig forutsetning for å styrke innsatsen for universell utforming av kulturlokaler. FFO fremhever behovet for bedre kunnskap om regelverk, praktiske løsninger og deling av gode eksempler/beste praksis. FFO viser videre til viktigheten av at arkitekter, rådgivere og andre fagmiljøer har kompetanse om universell utforming tidlig i planleggings- og prosjekteringsfasen. Løvemammaene peker på behovet for å «samle alle gode tiltak om tilrettelegging av kulturarenaer på ett sted, slik at de som eier byggene vet hva de bør gjøre og slipper å gjette seg frem til hva som er universell utforming og hva som er god tilrettelegging». Unge funksjonshemmede etterlyser på sin side en nasjonal veileder for utvikling av kulturlokaler.

Dissimilis understreker videre behovet for mer kunnskap i kultursektoren om ulike funksjonsnedsettelse, særlig kognitive funksjonsvariasjoner, som Dissimilis mener får mindre oppmerksomhet enn fysiske barrierer i samtalene om universell utforming av kulturlokaler.

SKUG-senteret fremhever betydningen av holdningsarbeid som en del av kompetansearbeidet. Det pekes på behovet for å flytte oppmerksomheten fra funksjonsnedsettelse som et hjelpebehov til å se den enkeltes ressurser, interesser og talent. Dette trekkes frem som viktig for å skape inkluderende kulturlokaler og for å legge til rette for deltakelse og kunstnerisk utvikling.

Sjiraffen Kultur- og Kompetansesenter foreslår «[...] å etterspørre en tilgjengelighetsraider fra kunstnere med funksjonsvariasjoner slik at man er best mulig forberedt fra begge sider». SKUG-senteret trekker frem Relæxt og Tilgjengelighetsmerket som eksempler på ordninger som kan gjøre det enklere for publikum å vite at arrangørene har tenkt på tilrettelegging og tilgjengelighet. Som vist til over, ble også behovet for økt kunnskap og bevissthet om tilgjengelig kommunikasjon pekt på som et tiltak. Dette omfatter blant annet kunnskap om alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK), tegnspråk, tegnspråktolking, og tydelig skilting.

4.3.3 Kunnskap/kartlegging

Flere av innspillene peker på behovet for flere kartlegginger av universell utforming av kulturlokaler, mer kunnskap om ulike gruppers erfaringer med deltagelse i kulturaktiviteter, og mer systematisk innsamling og deling av informasjon om universell utforming av kulturlokaler. Økt kunnskap fremheves som en forutsetning for å kunne prioritere, utforme og evaluere tiltak som bidrar til universelt utformede kulturlokaler. Kulturalliansen skriver eksempelvis at

[k]ommuner og fylkeskommuner må ha oversikt over hvilke kulturarenaer som finnes i sitt område og hva som er status for disse, deriblant tilgjengelighet og universell utforming. Dette vil være en naturlig del av kommunenes planer for kulturlivet etter kulturloven.

Samtidig peker SAFO på utfordringer ved dagens kartlegginger. Det vises til at eksisterende kartlegginger av universell utforming av kulturlokaler ofte benytter ulike indikatorer, bygger på selvrapportering og kartlegger ulike deler av tilgjengelighet, noe som gjør det vanskelig å sammenligne resultater og få et helhetlig bilde av situasjonen. SAFO etterlyser derfor en nasjonal og faglig forankret kartlegging av universell utforming i kulturlokaler.

SAFOs innspill peker videre på at eksisterende kartlegginger i for stor grad måler oppfyllelse av minimumskrav i lovverket, og i mindre grad vurderer kvaliteten på kulturlokaler opp mot prinsippene for universell utforming. SAFO foreslår derfor å utvikle indikatorer som både måler lovpålagte krav og mer kvalitative aspekter ved

universell utforming av kulturlokaler. Det understrekes samtidig at utviklingen av slike indikatorer bør skje i samarbeid med brukerorganisasjoner. Løvemammaene fremhever også viktigheten av å gjennomføre akustikkmålinger når informasjon om kulturlokaler innhentes.

4.3.4 Fysiske oppgraderinger av bygg

Innspillene peker på behovet for en rekke fysiske tiltak for å gjøre kulturlokaler mer tilgjengelige/universelt utformet. Flere aktører fremhever betydningen av universelt utformede uteområder og parkeringsplasser, trinnfri adkomst, ramper, automatiske døråpnere og tydelig skilting. Det pekes også på behovet for heiser og sammenhengende tilgjengelighet mellom ulike deler av bygget, slik at saler, garderober, øvingsrom, backstageområder og scener kan benyttes av alle. Som tidligere nevnt, understreker innspillene at universell utforming må omfatte hele kulturlokalet, ikke bare publikumsområdene.

Flere innspill viser til betydningen av tilgjengelige toalettfasiliteter. Dette omfatter universelt utformede HC-toaletter med riktig størrelse, plassering og utstyr. Løvemammaene og Sjiraffen Kultur- og Kompetansesenter trekker fram behovet for flere stellerom for voksne.

FFO peker på behovet for fleksible sitteplasser. Dette innebærer blant annet tilstrekkelig plass til rullestolbrukere og ledsagere.

SKUG-senterets innspill løfter at kulturskoler bør brukes mer effektivt og bedre enn i dag. Flere av innspillene peker på at skoler er viktige kulturbygg. Dette fordi skoler allerede finnes i nærmiljøet, de skal være universelt utformet og fordi skoler benyttes allerede av store deler av kulturfrivilligheten. Det argumenteres derfor for at skoler i større grad bør utformes og brukes som tilgjengelige kulturlokaler også utenom ordinær skoletid.

SKUG-senteret fremhever videre behovet for tilrettelagte arbeidsplasser for kunstnere og kulturutøvere med funksjonsnedsettelse. Tiltak som tilgjengelige fellesarealer, toaletter, døråpnere og tilstrekkelig plass til å bevege seg med rullestol trekkes frem.

SAFO peker på behovet for stillesoner i kulturlokaler og muligheter for å kunne trekke seg tilbake mens arrangementer pågår.

4.3.5 Teknologi og digitale løsninger

Flere aktører fremhever behovet for tilgjengelige digitale informasjons- og bestillingsløsninger. Nettsider og billettsystemer bør være enkle å bruke og oppfylle krav til universell utforming. Det trekkes også frem behov for god informasjon om assistanse- og servicetilbud ved arrangementer. Flere understreker

at informasjon om kulturtilbud bør være lett å finne, forstå og bruke for ulike målgrupper, blant annet gjennom forenklet språk, letteste programmer og tilpassede kommunikasjonsformer.

Et annet sentralt tema er behovet for god forhåndsinformasjon om tilgjengelighet/universell utforming (se innspillene knyttet til temaet «informasjonsbarrierer» over). Flere etterlyser lett tilgjengelig informasjon om hvorvidt kulturlokaler er universelt utformet. På innspillsmøtet stilte FFO spørsmålet om det kan være fornuftig å benytte det kjente rullestolsymbolet på forsiden av nettsiden til kulturarrangør og/eller kulturlokalet, hvor man bak symbolet beskriver tilgjengelighetsdetaljer. FFO fremla også et forslag om innføring av en tilgjengelighetserklæring for bygg, herunder kulturbygg.

Innspillene understreker videre betydningen av teknologiske løsninger for personer med syns- og hørselsnedsettelse. Moderne lydanlegg, teleslynger, teksting og synstolking trekkes frem som tiltak for å gjøre forestillinger, arrangementer, filmer og digitale sendinger universelt utformet. Videre pekes det på at digitale alternativer, som strømming, hybridarrangementer og digitale omvisninger, kan bidra til økt deltagelse i kulturaktiviteter.

4.3.6 Medvirkning

Flere aktører understreker at de som møter barrierene knyttet til manglende universell utforming i hverdagen ofte har den beste kunnskapen om hvilke utfordringer som finnes og hvilke løsninger som fungerer. Et gjennomgående tema er behovet for å involvere personer med funksjonsnedsettelse tidlig i planlegging, utvikling og testing av løsninger for økt universell utforming i kulturlokaler.

Flere aktører trekker frem betydningen av løpende dialog og kartlegginger av behov. FFO peker blant annet på at jevnlige publikumsundersøkelser kan bidra til kartlegging av behov og hvilke løsninger som må på plass. Videre viser FFO til at en kan bruke pilotprosjekter for å teste tiltak i mindre skala før større implementeringer gjennomføres.

4.3.7 Juridiske krav/regelverk, forankring og planverk

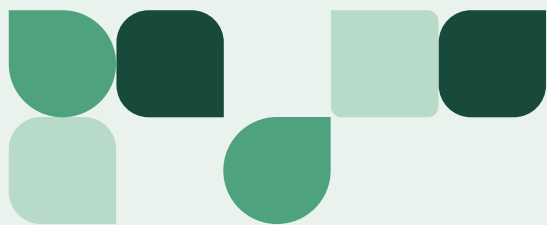
Innspillene peker i ulik grad på behovet for å tydeligere hensynta universell utforming i regelverk, strategier, budsjetter og kulturpolitikken.

Unge funksjonshemmede foreslår blant annet å innføre krav om universell utforming av kulturaktiviteter rettet mot barn og unge. SAFO trekker frem at spesifikasjoner som mangler for universell utforming, som praktiske og fysiske spesifikasjoner for personer med kognitive og/eller psykiske utfordringer samt personer med kombinert syns- og hørselstap, bør inkluderes i lovverket. SAFO ønsker også å utforme forskrifter med tidsfrister for når kulturbygg skal være

universelt utformet, samt krav i Ligestillings- og diskrimineringsloven til universell utforming i arbeidsbygg.

FFO mener at kommuner bør utarbeide planer for universell utforming av kulturlokaler, med konkrete tiltak, kostnadsoverslag og tidslinjer. FFO skriver videre at universell utforming må inngå i styringsdokumenter, budsjetter og strategier, og være tydelig forankret i ledelsen på alle nivåer. God forankring av arbeidet med universell utforming i organisasjoner og kommuner er også noe Løvemammaene trekker frem. Sjrappen Kultur- og kompetansesenter formulerer det slik: «Tilgjengelighet og universal utforming kan ikke være «krydder», men helt nødvendig når man planlegger økonomisk for oppussing eller nybygg».

Kulturalliansen fremhever at «[e]n helhetlig og sammenhengende kulturarenapolitikk vil være viktig for å øke den universelle utformingen av kulturarenaer. Kulturarenastrategien må svare på barrierene vi har identifisert over med virkemidler og finansiering».

5. Vurderinger og anbefalinger

5.1 Overordnede vurderinger

Litteraturgjennomgangen viser at mange kulturlokaler ikke er universelt utformet, eller enda ikke er kartlagt med tanke på universell utforming. Videre peker funnene fra litteraturgjennomgangen og de skriftlige innspillene på at manglende universell utforming av kulturlokaler kan utgjøre betydelige barrierer for deltakelse i kulturlivet for personer med funksjonsnedsettelse, både som publikum og utøvere. Innspillene beskriver også eksempler på at personer med funksjonsnedsettelse blir ekskludert fra kulturaktiviteter som følge av manglende universell utforming. Flere av innspillene peker samtidig på at deltagelse i kulturaktiviteter bidrar til fellesskap, økt livskvalitet og sosial tilhørighet, noe som gjør universell utforming av kulturlokaler viktig.

Fra innspillene ser vi også at konsekvensene av manglende universell utforming ikke bare berører enkeltpersoner, men også kulturlivet som helhet. Når personer med funksjonsnedsettelse møter barrierer for deltakelse i kulturaktiviteter, risikerer kulturen å gå glipp av viktige perspektiver, erfaringer og talenter. Dette kan svekke mangfoldet i kulturlivet, både når det gjelder hvem som deltar, hvem som skaper kunst- og kulturuttrykk, og hvilke historier og erfaringer som blir representert.

Det er viktig å presisere at litteraturgjennomgangen finner at det foreligger fragmentert kunnskap og statistikk om universell utforming av kulturlokaler i Norge. Selv om det er gjennomført flere kartlegginger og studier på området, varierer disse betydelig. Vi finner eksempelvis stor variasjon i kildematerialet med tanke på hvordan informasjon om universell utforming eller tilgjengelighet har blitt innhentet (kartleggingsmetoder), hvilke bygg som har blitt kartlagt og hvilke

begreper som brukes. Kildematerialet varierer fra grundige kartlegginger av et fåtall kulturlokaler, til kartlegginger som dekker hundrevis av kulturlokaler, men som stiller kun ett overordnet spørsmål om universell utforming. Når det gjelder kunnskap om konsekvensene av manglende universell utforming for deltakelse i kulturaktiviteter, bygger rapporten i hovedsak på innsikter fra de skriftlige innspillene. Denne typen kunnskap kan i begrenset grad utledes fra de større nasjonale kartleggingene som er gjennomgått i forbindelse med prosjektet.

De metodiske variasjonene i kildematerialet gjør det vanskelig innenfor rammene av dette prosjektet å sammenligne resultater på tvers av studier. Denne vurderingen samsvarer med funn i andre rapporter (Proba, 2023 og NIBR, 2026) som peker på utfordringer knyttet til tilgjengelige datakilder om kulturlokaler og et manglende felles informasjonsgrunnlag. Vi deler også NIBRs vurdering om at eksisterende kartlegginger i begrenset grad viser til hverandre (2026, s. 20). På bakgrunn av prosjektets litteraturgjennomgang kan Bufdir og Kulturdirektoratet derfor ikke presentere et samlet anslag over hvor mange kulturlokaler som oppfyller krav eller kriterier for universell utforming.

En sentral utfordring som har utkrystallisert seg i dette prosjektet er dermed mangelen på systematiske og sammenlignbare kartlegginger av universell utforming av kulturlokaler. I så måte lander vi på samme vurdering som NIBR, som skriver:

«[d]et er lite systematisk kunnskap om [kulturlokalers] tilgjengelighet og egnethet. Her er det samlet inn gode data særlig hentet fra det frivillige kulturlivet, jamfør blant annet kartleggingene fra Kulturalliansen, men uten at dette er [fulgt] opp med en tilsvarende systematikk i andre kartlegginger. Data bør kunne koble egnethet, tilgjengelighet og beliggenhet» (2026, s. 20).

Vi vil tilføye her viktigheten av å kunne koble og sammenligne data om universell utforming.

Samtidig finnes det enkelte kartlegginger som det er mulig å bygge videre på i fremtidig arbeid med å kartlegge universell utforming av kulturlokaler. Eksempelvis har kartleggingsverktøyene til Kartverket, Statsbygg og NKF et nasjonalt nedslagsfelt, og innhenter informasjon om andre bygg enn kun kulturbygg. Dette gjør at en kan sammenligne status for universell utforming i bygg kategorisert som kulturlokaler/bygg med status for universell utforming i andre bygg.

Uten at vi har vurdert disse verktøyenes egnethet nærmere, kan det tenkes at de kan videreutvikles til også å innhente mer systematisk og sammenlignbar informasjon om universell utforming av kulturlokaler. *Bygg for alle* trekkes frem av enkelte innspill som et kartleggingsverktøy som gir god og oversiktlig informasjon om tilgjengelighet for brukere av kulturlokaler. En videreutvikling av eksisterende kartleggingsverktøy kan bidra til å etablere et kunnskapsgrunnlag som gjør det

mulig å sammenligne status for universell utforming på tvers av kulturlokaler, geografiske områder og over tid.

Det er samtidig viktig å påpeke at den identifiserte litteraturen bruker ulike definisjoner av, og tilnærminger til, begrepene *tilgjengelighet* og *universell utforming*. For eksempel, i flere kartlegginger stilles det ett spørsmål om hvorvidt rommet/lokalet er universelt utformet, men uten å definere hva en mener med det. I andre undersøkelser bruker en begrepet tilgjengelighet, og spesifiserer en at en mener for eksempel dørbredde, om det er teleslynge i rommet osv. Dette gjør at detaljeringsgraden varierer mye mellom kartleggingene/rapportene. NIBR (2026) vurderer at det finnes behov for klare definisjoner på hva et kulturlokale eksempelvis er. I forlengelse av denne vurderingen ser vi et behov for at kartlegginger og studier tydeliggjør hva som fanges opp av begrepene «universell utforming» og «tilgjengelighet». Det er også viktig å synliggjøre hvilken informasjon som utelates når disse begrepene brukes for å beskrive kvalitetene ved et kulturlokale. Denne tydeliggjøringen er viktig for å kunne sammenligne data. Som påpekt av Balansekunst:

Vi i Balansekunst mener det er viktig å skille mellom universell utforming og tilgjengelighet. For eksisterende kulturbygg som ikke er bygget etter prinsippet om universell utforming, vil som regel spørsmålet heller være hvordan man kan sørge for bedre tilgjengelighet framfor å sikre universell utforming (fra skriftlige innspill).

Oppsummert ser vi at brukererfaringene som vi har innhentet både bekrefter og utdyper funnene fra litteraturgjennomgangen, og at disse datakildene peker i samme retning: Det eksisterer sammensatte utfordringer knyttet til universell utforming av kulturlokaler, og det er et behov for økt innsats på området. Eksempelvis viser ulike kartlegginger at mange kulturlokaler enten ikke oppfyller aktuelle kriterier for universell utforming, eller at de ennå ikke er kartlagt med tanke på universell utforming. Fra både litteraturgjennomgangen og de skriftlige innspillene vet vi noe om hvilke barrierer dette kan skape med tanke på deltagelse i kulturaktiviteter.

5.2 Anbefalinger

Anbefalingene som presenteres nedenfor tar utgangspunkt i funn fra litteraturgjennomgangen og innspillene fra organisasjonene som deltok på innspillsmøtet.

Det har innenfor rammene av oppdraget ikke vært anledning til å sammenligne funnene fra litteraturgjennomgangen og innspillene med annen relevant forskning eller litteratur. Det er derfor viktig å understreke at anbefalingene tar utgangspunkt

i et begrenset kildemateriale. Anbefalingene er derfor av overordnet karakter og bør forstås som et grunnlag for videre drøfting og prioritering. Det er heller ikke gjort vurderinger av de økonomiske og budsjettmessige konsekvensene knyttet til de enkelte anbefalingene. Vi har heller ikke gjort konkrete vurderinger knyttet til behov for eventuelle endringer i lovverk og statlige føringer som regulerer utvikling av kulturlokaler/arenaer (se innspillene fra organisasjonene om dette temaet i kap. 4.3.7).

Alle anbefalingene som fremsettes under er rettet til Kultur- og likestillingsdepartementet som innspill og råd til det videre arbeidet med ny strategi for kulturarenaer. I omtalen av enkelte anbefalinger peker vi på aktuelle målgrupper for de foreslåtte tiltakene. Når det gjelder anbefaling 3 og 5, kan Kultur- og likestillingsdepartementet vurdere å gi Kulturdirektoratet i oppdrag å følge opp anbefalingene, med støtte fra andre direktorater og relevante aktører.

Anbefaling 1

I pågående vurderinger av hvordan en best kan innrette støtte- og tilskuddsordninger for kulturarenaer, bør en også inkludere hensyn til universell utforming.

Samlet sett viser litteraturgjennomgangen og innspillene at utfordringer knyttet til økonomi handler om et samspill mellom hvem som eier kulturlokalene, oppgraderingsbehov og mangel på økonomiske ressurser. Innspillene trekker fram at konsekvensen av de økonomiske utfordringene er at nødvendige tiltak for universell utforming risikerer å bli utsatt, eller ikke gjennomføres, til tross for at behovene er kjent. Flere av innspillene peker derfor på behovet for bedre finansieringsordninger, styrkede økonomiske rammer for kulturaktører, samt virkemidler som i større grad tar høyde for «UU-utfordringene» i ulike kulturlokaler. Dette fremheves av flere som nødvendig for å sikre at flere kulturlokaler kan brukes av alle.

Behovet for å redusere økonomiske barrierer knyttet til universell utforming fremkommer også i flere av kartleggingene og rapportene, spesielt R2, R6, R7 og R8.

I omtalen av arbeidet med den nye strategien for kulturarenaer på regjeringen.no fremheves økonomiske virkemidler som et sentralt tema. Regjeringen varsler at den skal vurdere hvordan støtteordningene for utvikling av kulturarenaer kan innrettes best mulig, med mål om mer forutsigbar finansiering og bedre insentiver for samfinansiering mellom stat, fylkeskommuner, kommuner, private aktører og frivilligheten.

Parallelt har Kulturrom gitt NIBR i oppdrag å undersøke hvordan statlige, regionale og kommunale virkemidler virker sammen. Oppdraget omfatter blant annet vurderinger av om det finnes overlappende eller uklare ordninger, hvilke

utfordringer aktører møter i utviklingen av nye kulturarenaer, og hvilke muligheter som finnes for å styrke feltet.

På bakgrunn av dette anbefaler vi at universell utforming inngår som et eksplisitt hensyn i departementenes pågående og kommende vurderinger av hvordan støtteordningene for utvikling av kulturarenaer best kan innrettes. Dette inkluderer å vurdere behovet for egne støtteordninger for universell utforming av kulturlokaler/arenaer.

Anbefaling 2

Flere og mer dekkende lokale kartlegginger av universell utforming av kulturlokaler.

Litteraturgjennomgangen viser at mange kulturlokaler ikke er kartlagt med tanke på hvorvidt de er universelt utformet. Flere av rapportene og kartleggingene understreker behovet for ytterligere kartlegginger på dette området. Blant annet påpeker NIBR at

[d]et er begrenset kunnskap om lokalenes beskaffenhet når det gjelder lys, lyd, akustikk, lagringsmuligheter og universell utforming. Selv om noe av dette er med i Kulturalliansens kartlegginger, synes dette i alt for liten grad å være gjennomført for hele feltet (2026, s. 20).

Også flere av innspillene understreker behovet for flere og mer omfattende kartlegginger av lokaler brukt til kulturformål. Dette fremheves som en viktig forutsetning for å kunne prioritere, utforme og evaluere tiltak som bidrar til universelt utformede kulturlokaler. Anbefalingens målgruppe er dermed primært eiere av kulturlokaler, herunder kommuner og fylkeskommuner.

Samlet sett viser innspillene at fysiske barrierer som følge av manglende universell utforming er sammensatte. Videre viser innspillene at konsekvensene av manglende universell utforming er at personer med funksjonsnedsettelse kan møte betydelige hindringer for deltakelse, eller i enkelte tilfeller bli utestengt fra kulturlivet, både som publikum og som aktive utøvere. Dette understreker behovet for å vurdere hvordan kartlegginger av universell utforming i kulturlokaler kan styrkes og systematiseres, jf. anbefaling 3.

Mer omfattende og sammenlignbare kartlegginger av kulturlokaler vil kunne gi et mer presist bilde av situasjonen og samtidig danne et bedre grunnlag for prioritering av tiltak og videre politikkutvikling på området. Dette poenget er ikke nærmere utredet i prosjektet. Likevel mener vi, i tråd med NIBRs vurdering, at det er behov for å se på mulighetene for kunne koble og sammenstille data fra ulike kartlegginger av kulturlokaler, inkludert data om universell utforming. Dette er også et forhold som Telemarksforskning (R9, s. 60) trekker frem: «Videre kan det være nyttig å koble databasen [til Kulturalliansen] til andre databaser som

kartlegger lokaler, herunder Anleggsregistret, Kulturdepartementets oversikt over idrettsanlegg, kulturbygg og friluftslivsanlegg».

Behovet for å se på eksisterende kartleggingsmetoder/verktøy støttes også av rapporten *Kartlegging av kommunenes arbeid med universell utforming* (Rambøll, 2024). Her fremkommer det at flere kommuner opplever det som utfordrende å finne egnede kartleggingsverktøy. Rapporten påpeker videre at flere respondenter mener det er behov for bedre kartleggingsverktøy enn andelen som vurderer at dagens verktøy er tilstrekkelige (Rambøll, 2024, s. 45).

Samtidig viser rapporten at kartlegging har hatt en viktig funksjon i kommunenes arbeid med universell utforming. Kartleggingene har bidratt til nødvendig forankring, økt bevissthet om graden av tilgjengelighet og tilrettelegging i kommunale bygg og uteområder, samt avdekket styrker og svakheter i kommunenes kunnskap om universell utforming (Rambøll, 2024, s. 45).

Jf. anbefaling 1, ber vi departementet vurdere å avsette midler til kartlegging av kulturlokaler.

Anbefaling 3

Regelmessig innhente nasjonalt sammenlignbare data for å kunne måle utvikling av universell utforming av kulturlokaler over tid.

Vår rapport viser at det finnes ulike kilder til statistikk om hvorvidt kulturlokaler er universelt utformet. Vi har innenfor rammene av dette prosjektet ikke vurdert om disse kildene egner seg som indikatorer for å kunne måle utvikling over tid på dette området. Samtidig har dette prosjektet hatt et avgrenset søk etter litteratur (se kapittel 2). Det er derfor et behov for å kartlegge om det finnes ytterligere statistikk, utover de identifiserte kartleggingene, som kan benyttes til å si noe om den nasjonale utviklingen over tid når det kommer til universell utforming av kulturlokaler.

Som pekt på over, viser vår litteraturgjennomgang stor metodisk variasjon i hvordan ulike aktører kartlegger universell utforming av kulturlokaler. En regelmessig nasjonal innsamling vil være avhengig av standardiserte metoder for datainnsamling, jf. anbefaling 2, slik at dataene blir sammenlignbare på tvers av lokaler og sektorer, og over tid. Dette arbeidet vil kunne muliggjøre utviklingen av indikatorer for universell utforming av kulturlokaler på nasjonal basis. Det kan også legge grunnlaget for løsninger som gir den generelle befolkningen informasjon om universell utforming av kulturlokaler jf. anbefaling 7.

Det er viktig å understreke at et slikt arbeid bør sees i sammenheng med, eller integreres i, andre tilgrensende arbeider som handler om å innhente nasjonal kunnskap om bruk og utvikling av kulturlokaler/arenaer over tid.

Anbefaling 4

Inkludere spørsmål om hvordan (manglende) universell utforming påvirker deltagelse i kulturlivet i undersøkelser/forskningsprosjekter om bruk av kulturlokaler/arenaer.

Basert på innsikter fra prosjektets kildemateriale, ser vi et behov for å innhente mer kunnskap om hvordan [manglende] universell utforming påvirker deltagelse i kulturlivet for ulike befolkningsgrupper. Blant annet gir eksisterende kartleggingsverktøy ikke kvalitativ kunnskap om hva som er *konsekvenser* av manglende universell utforming for deltagelse i kulturaktiviteter. Vi anbefaler derfor at spørsmål om dette temaet inkluderes i eksisterende og nye undersøkelser av bruk, tilgjengelighet og brukeropplevelser knyttet til kulturaktiviteter i ulike kulturlokaler og kulturarenaer - når dette vurderes som relevant og hensiktsmessig. Dette kan gi økt innsikt i hvordan manglende universell utforming påvirker ulike befolkningsgruppers deltagelse i kulturlivet, hvem som risikerer å bli ekskludert fra kulturtilbud, og hvilke tiltak som kan fremme universell utforming av kulturlokaler.

Relevante undersøkelser kan for eksempel være befolkningsundersøkelser, publikumsundersøkelser ved kulturinstitusjoner eller kartlegginger av lokalsamfunnets kulturelle møteplasser.

Samtidig viser vi til vurderingen over og behovet for at studier og undersøkelser tydeliggjør hva som fanges opp av begrepene «universell utforming» og «tilgjengelighet» når disse brukes. Det er også viktig å synliggjøre hvilken informasjon som utelates når begrepene benyttes for å beskrive kvalitetene ved et kulturlokale.

Anbefaling 5

Utrede muligheten for å utvikle en samlet oversikt over eksisterende ressurser om universell utforming av kulturlokaler.

I vår sammenstilling har vi ikke kartlagt hvilke ressurser som allerede finnes for å støtte ulike aktører i arbeidet med universell utforming av kulturlokaler. Samtidig vet vi at det eksisterer en rekke relevante nettsider, veiledere, verktøy og eksempelsamlinger som på ulike måter kan bidra til å styrke arbeidet med universell utforming av kulturlokaler.

Samlet sett viser innspillene tilknyttet temaene «kompetansebarrierer» og «holdningsbarrierer» at manglende kompetanse om universell utforming kan påvirke både prioriteringer, ressursbruk og utforming av kulturtilbud og -lokaler. Noen aktører trekker eksempelvis frem at manglende kompetanse kan føre til at barrierer bygges inn i fysiske omgivelser, og at en ikke identifiserer tiltak som enkelt kan øke tilgjengelighet i kulturlokalene. Flere innspill legger også vekt på

viktigheten av at hensynet til universell utforming ivaretas fra start når nye kulturlokaler skal bygges, eller eldre bygg skal oppgraderes.

Også enkelte kartlegginger/rapporter fra litteraturgjennomgangen trekker frem behovet for mer kompetanse om universell utforming blant ulike aktører med ulike roller i kultursektoren. Samlet peker både litteraturgjennomgangen og innspillene på behovet for et kompetanseløft om universell utforming av kulturlokaler. Vi vurderer det derfor som hensiktsmessig å utrede hvordan eksisterende kompetansehevende ressurser om universell utforming best kan samles og gjøres tilgjengelige for eiere og brukere av kulturlokaler på en slik måte som gjør at ressursene i økt grad tas i bruk.

Å samle eksisterende ressurser på ett sted vil kunne gi flere gevinster. For det første vil det gjøre det enklere for relevante aktører å orientere seg og finne fram til kunnskap om universell utforming, noe som kan redusere terskelen for å ta i bruk eksisterende veiledning. For det andre vil det kunne bidra til å synliggjøre sammenhenger mellom ulike typer ressurser, for eksempel veiledning til regelverk, anbefalinger, gode eksempler og praktiske verktøy, og dermed styrke forståelsen av universell utforming som en helhetlig tilnærming. Videre kan en slik samling bidra til mer effektiv bruk av allerede utviklet kunnskap og ressurser, redusere dobbeltarbeid og legge til rette for mer konsistent praksis på tvers av sektorer og typer kulturlokaler.

En samlet oversikt kan også vise til relevante tilskuddsordninger som kan benyttes til å styrke universell utforming av kulturlokaler, samt andre ordninger som støtter opp under kompetanseheving på området. Ved å koble faglig veiledning med informasjon om finansieringsmuligheter, kan man gjøre det enklere for aktører å gå fra kunnskap til handling.

Det er viktig å understreke at en eventuell samlet oversikt bør sees i sammenheng med, og integreres i, andre tilgrensende arbeider som handler om å samle ressurser og kunnskap om bruk og utvikling av kulturlokaler/arenaer. Eksempelvis foreslår Kulturrom i sin rapport at «[...] KUD forankrer og finansierer en varig, forskningsforankret kunnskapsfunksjon for kulturarenaer, som bygger videre på [ressurssiden kulturlokaler.no]» (2026, s. 73 – 74).

Anbefaling 6

Legge til rette for brukermedvirkning.

Viktigheten av medvirkning var et sentralt tema på innspillsmøtet, samt et tema i flere av kartleggingene/rapportene. Eksempelvis peker en rekke innspill på at reell medvirkning fra personer med funksjonsnedsettelse og deres organisasjoner ofte kan være en viktig forutsetning for å lykkes med universell utforming av kulturlokaler. Flere aktører understreker at de som møter barrierene i hverdagen ofte har den beste kunnskapen om hvilke utfordringer som finnes og hvilke

løsninger som fungerer. På innspillsmøtet viste flere til at brukermedvirkning tidlig i prosesser kan bidra til at en identifiserer ulike relativt begrensede tiltak som øker tilgjengeligheten i kulturlokaler for enkeltgrupper, uten at disse nødvendigvis vil koste dyrt.

Dette er innspill som dels speiler følgende konklusjon som NIBR fremsetter i sitt notat:

«Manglende kunnskap om hvordan man kan koordinere lokalt når det kommer til rehabilitering og nybygg av lokaler for kulturelle aktiviteter. Liten grad av fokus på hvordan eksempelvis frivillig og profesjonelt kulturliv kan komme inn i prosesser der nye lokaler for kulturbruk potensielt blir etablert. Dette er kanskje særlig viktig ved utvikling av nye skolebygg og potensiell bruk av lokaler der» (2026, s. 20).

Vi anbefaler derfor at kunnskap fra brukere og interesseorganisasjoner og andre innhentes i tidlige faser når kulturlokaler og kulturtilbud utvikles.

Anbefaling 7

Øke tilgjengeligheten til informasjon om universell utforming av kulturlokaler.

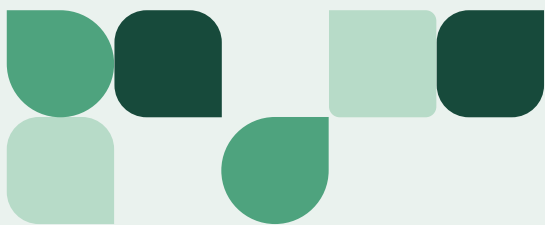
Samlet sett viser innspillene under temaet «informasjonsbarrierer» at tilgang til informasjon om universell utforming/tilgjengelighet er en viktig forutsetning for at mange personer med funksjonsnedsettelse skal kunne delta i kulturaktiviteter. Informasjon om blant annet trinnfri adkomst, tilgjengelige toaletter, tekniske hjelpemidler og andre relevante forhold ved et kulturlokale kan bidra til økt forutsigbarhet og trygghet. Dette poenget løftes også i R3 (Kulturdirektoratet) og R14 (Rambøll). Flere av innspillene peker på at mangel på tilgjengelighetsinformasjon kan skape usikkerhet og i praksis føre til at enkelte velger å avstå fra å delta i kulturaktiviteter. Dette kan igjen bidra til ufrivillig utenforskap og understreker betydningen av god offentlig informasjon om kulturlokalers utforming og tilgjengelighet.

Noen innspill peker videre på at informasjonsbarrierer ikke bare handler om fravær av informasjon, men også om informasjonens kvalitet, tilgjengelighet og relevans. Det er avgjørende at informasjonen er enkel å finne, utformet på en tilgjengelig måte og gir et realistisk og tilstrekkelig detaljert bilde av kulturlokalenes tilgjengelighet og grad av universell utforming.

Vi anbefaler derfor at eksisterende informasjon om universell utforming og tilgjengelighet i kulturbygg gjøres lettere tilgjengelig for befolkningen som helhet. Dette vil også gjelde informasjon om universell utforming av kulturlokaler som eventuelt vil utledes fra arbeidene med anbefaling 2 og 3. Generelt er

anbefalingens målgruppe eiere av kulturlokaler, samt tilbydere av kulturaktiviteter som finner sted i disse lokalene.

Innenfor rammene av dette oppdraget har vi ikke utredet konkrete tiltak for hvordan dette kan gjennomføres. Uten at det er foretatt en nærmere vurdering, fremstår initiativet *Bygg for alle* som et relevant eksempel å se hen til.

6. Vedlegg 1: Søk etter litteratur

Vi benyttet ulike søkestrenger for å identifisere relevante kartlegginger og rapporter. Eksempler på søkestrenger som ble brukt:

- («Universell utforming» OR tilgjengelig*) AND (kulturlokale* OR museum* OR opera* OR kulturhus OR kirke* OR kulturskole* OR bibliotek* OR skole*)
- («Universell utforming» OR tilgjengelig*) AND (kulturlokale* OR museum* OR opera* OR kulturhus OR kirke* OR kulturskole* OR bibliotek* OR skole*) AND kartlegg*
- ("Universal design" OR accessib*) AND (cultural venue* OR museum* OR opera* OR cultural centre* OR church* OR arts school* OR library* OR school*) AND mapping

Søket etter litteratur ble gjennomført i Web of Science og Scandinavian University Press. I tillegg gjorde vi spesifikke søk i Google etter kartlegginger som omhandlet universell utforming av ulike lokaler som benyttes til kulturformål, eksempelvis:

- universell utforming kartlegging museer
- universell utforming kartlegging museum
- universell utforming kartlegging kultur
- universell utforming kartlegging kulturlokale
- universell utforming kartlegging opera
- universell utforming kartlegging kulturhus
- universell utforming kartlegging kirke
- universell utforming kartlegging kulturskole
- universell utforming kartlegging bibliotek

